

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryczyce

na lata 2025 – 2028

Załącznik do uchwały nr Rady
Gminy w Dobryzycach
z dnia roku

Wykonała:

mgr inż. Marta Kapusta

Listopad 2024 roku

1. WSTĘP	3
1.1. Cel i zakres programu	3
1.2. Metodyka opracowania programu	4
2. CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ	5
2.1. Zasady polityki ekologicznej	5
2.2. Polityka ekologiczna na poziomie wojewódzkim	6
2.3. Polityka ekologiczna na poziomie Powiatu Radomszczańskiego	8
3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY DOBRYSZYCE	10
3.1. Położenie geograficzne	10
3.2. Powierzchnia gminy i struktura gruntów	11
3.3. Ludność	12
3.4. Charakterystyka gospodarcza gminy	15
3.5. Infrastruktura komunikacyjna	15
3.6. Ukształtowanie powierzchni terenu	16
3.7. Budowa geologiczna	16
3.8. Surowce mineralne	17
3.9. Klimat	18
4. OCENA STANU ŚRODOWISKA Z WYZNACZENIEM CELÓW EKOLOGICZNYCH I OKRESLENIEM STRATEGII DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY STANDARDÓW ŚRODOWISKA	19
4.1. Gospodarka wodno – ściekowa	19
4.2. Ochrona gruntów	33
4.3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego	35
4.5. Powietrze	45
4.6. Klimat akustyczny	48
4.7. Poważne awarie	51
4.8. Gospodarka odpadami	52
4.9. Racjonalizacja wykorzystania materiałów i surowców	57
4.10. Edukacja ekologiczna	60
5. OCENA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY DOBRYSZYCE W LATACH 2020-2023 ORAZ PRZEDSTAWIENIE PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH W GMINIE	63
6. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	67
6.1. Instrumenty prawne	68
6.2. Instrumenty społeczne	69

6.3. Instrumenty finansowe	70
7. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM	72
7.1. Struktura zarządzania programem	72
7.2. Monitoring realizacji postanowień programu.....	74
8. WYKAZ DZIAŁAŃ WSKAZANYCH DO REALIZACJI NA TERENIE GMINY DOBRYCZYCE WRAZ Z HARMONOGRAMEM RZECZOWO-FINANSOWYM.....	76
9. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	82

1. WSTĘP

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryszyce na lata 2025 – 2028” to instrument realizacji prawa miejscowego o charakterze strategicznym. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2024.54 t.j. z dnia 2024.01.16 – ze zmianami)* nakłada obowiązek wykonywania programów ochrony środowiska dla województw, powiatów i gmin.

Art. 17 ust. 1. „Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1.”

Opracowanie niniejsze stanowi aktualizację wcześniej przyjętego gminnego Programu Ochrony Środowiska oraz dopełnienie programu wojewódzkiego i powiatowego na terenie gminy Dobryszyce.

Projekt programu podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu.

1.1. Cel i zakres programu

Podstawowym celem „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryszyce na lata 2025 – 2028” jest wdrożenie polityki ekologicznej państwa na obszarze gminy. Nadrzędnym strategicznym celem polityki ekologicznej państwa zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Niniejszy Program wytycza kierunki działań, które będą prowadziły do poprawy stanu środowiska naturalnego na terenie gminy oraz określa strategię racjonalnego wykorzystania zasobów i poprawy standardów jakości poszczególnych komponentów środowiska naturalnego. Zaplanowane cele i zadania są zgodne z celami i zadaniami zawartymi w krajowych, regionalnych i lokalnych dokumentach strategicznych (strategiach, programach, planach), nakreślających kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego m.in. wynikające z integracji z Unią Europejską.

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryszyce na lata 2025 – 2028” w sposób kompleksowy charakteryzuje stan środowiska przyrodniczego na terenie gminy, ocenia zmiany, jakie zaszły po przyjęciu pierwotnego gminnego programu ochrony środowiska oraz przedstawia problemy środowiskowe, które należy rozwiązać.

1.2. Metodyka opracowania programu

Program Ochrony Środowiska został opracowany w oparciu o informacje i dane pochodzące z Urzędu Gminy w Dobryzycach, instytucji i podmiotów działających na terenie gminy, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi.

Wykorzystano publikacje i opracowania dotyczące gminy i regionu oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego. Wykorzystano także informacje pochodzące z rozmów, w których mieszkańcy gminy wyrażali swe opinie o stanie środowiska, o obiektach przyrodniczych, które ich zdaniem zasługują na szczególną ochronę, a także o największych uciążliwościach oraz o oczekiwaniach w stosunku do władz gminy.

Diagnoza stanu poszczególnych komponentów środowiska oparta została w głównej mierze o ogólnodostępne dane publikowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Urząd Statystyczny, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Cele i kierunki działań określone zostały w oparciu o analizę takich elementów jak:

- polityka ekologiczna państwa, województwa i powiatu;
- zasoby środowiskowe gminy;
- ocena stanu środowiska;
- możliwości finansowania przedsięwzięć;
- wnioski z dotychczasowych działań gminy i mieszkańców i podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony środowiska;

W stosunku do pierwszej edycji Programu wprowadzono następujące zmiany:

dostosowano cele, kierunki działań i priorytety do zaktualizowanych dokumentów: polityk, strategii, które zostały omówione w dalszej części opracowania;

zmieniono hierarchę zakładanych celów oraz adresatów działań, w celu sprostania obowiązującym obecnie przepisom oraz ustaleniom dokumentów wyższych szczebli.

Analizę oceny stanu środowiska i zmian, jakie zaszły po pierwszej edycji programu przeprowadzono w oparciu o dane za lata 2019-2023, a także dostępne dane z roku 2024.

2. CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ

2.1. Zasady polityki ekologicznej

Polityka ekologiczna jest świadomą i celową działalnością władz różnych szczebli w odniesieniu do środowiska.

Główne zasady polityki ekologicznej Unii Europejskiej zostały sformułowane w Traktacie Ustanawiającym Wspólnotę Europejską. Do najważniejszych z nich należą:

- zasada prewencji i zapobiegania (należy stosować środki przeciwdziałające zanieczyszczeniom, aby potem uniknąć nieodwracalnych szkód w środowisku naturalnym),
- zasada pierwszeństwa zwalczania szkód w środowisku naturalnym, a w szczególności ich źródła,
- zasada sprawcy (koszty unikania i usuwania szkód ekologicznych powinien ponosić ten, kto jest rzeczywistym sprawcą tych szkód).

Zasady kształtowania krajowej polityki ekologicznej wprowadziła ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 – 16. Jako realizacja ustaleń ustawy na szczeblu krajowym obecnie obowiązuje „Polityka ekologiczna Państwa 2030” - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej – przyjęta uchwałą Nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. Jest ona aktualizacją wcześniejszych dokumentów.

W ślad za aktualizacją polityki ekologicznej państwa, aktualizacji podlegają kolejno programy ochrony środowiska pozostałych poziomów administracji: wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Celem głównym Polityki Ekologicznej Państwa 2030 jest rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który odpowiada wprost celowi z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji.

Ujęto je w trzech celach środowiskowych, dodatkowo wspieranych przez dwa cele horyzontalne:

Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;

Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;

Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych;

2 cele horyzontalne: (1) Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa, (2) Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.

Polityka ekologiczna Gminy Dobryszyce powinna być zgodna z polityką ekologiczną państwa i odnosić się do kierunków poprawy stanu środowiska oraz racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych sformułowanych w „Programie Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2021 – 2024 z perspektywą do 2028”.

2.2. Polityka ekologiczna na poziomie wojewódzkim

2.2.1. Strategia Rozwoju Województwa

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 została przyjęta uchwałą nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r. Jest ona dokumentem nadrzędnym, wytyczającym cele i kierunki długofalowej koncepcji rozwoju regionu, misję rozwoju województwa, wyznaczającym cele i priorytety polityki rozwoju prowadzonej na terenie regionu.

Misją regionu, wynikającą z aktualnego stanu województwa oraz przewidywanych zmian warunków zewnętrznych, jest podniesienie atrakcyjności województwa w strukturze regionalnej Polski i Europy jako regionu sprzyjającego zamieszkaniu i gospodarce przy dążeniu do budowy wewnętrznej spójności i zachowaniu różnorodności jego miejsc.

Strategia wyodrębnia trzy strategiczne dla województwa strefy: społeczną, ekonomiczną i funkcjonalno-przestrzenną, dla których sformułowano następujące cele główne:

- nowoczesna i konkurencyjna gospodarka,
- obywatelskie społeczeństwo równych szans,
- atrakcyjna i dostępna przestrzeń.

Jako cel strategiczny w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego przyjęto: Poprawę warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska. Cele szczegółowe to:

- poprawa jakości powietrza,
- ochrona zasobów wód oraz poprawa ich jakości,
- przeciwdziałanie skutkom suszy i zmniejszanie niedoborów wody,
- ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych,

- ochrona i wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- rewaloryzowanie, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni o atrakcyjne zaaranżowane tereny zieleni,
- zwiększenie dostępności drogowej województwa,
- stworzenie atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty przewozowej publicznym transportem zbiorowym,
- rozwój infrastruktury w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- zmniejszanie negatywnego wpływu odpadów na środowisko,
- poprawa skuteczności oczyszczania województwa z azbestu.

Bardzo istotnym z punktu widzenia kształtu polityki gminy należącej do województwa łódzkiego jest **Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025** z uwzględnieniem lat 2026-2031 wraz z następującymi załącznikami: Planem inwestycyjnym, Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa łódzkiego oraz Prognozą oddziaływania na środowisko. Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2026-2031 zawiera analizę stanu aktualnego w zakresie gospodarki odpadami, prognozę wytwarzania odpadów, a także cele i kierunki działań do osiągnięcia w najbliższych latach. W dokumencie wskazano potrzebę budowy/rozbudowy/modernizacji instalacji, których realizacja pozwoli zabezpieczyć województwo łódzkie w zakresie instalacji do zagospodarowania odpadów.

Kolejnym obowiązującym dla terenu gminy Dobryszyce aktem prawnym jest Uchwała Nr XX/303/20 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 września 2020 r. w sprawie **programu ochrony powietrza i planu działań krótkoterminowych dla strefy łódzkiej**. Celem tworzenia programów ochrony powietrza jest poprawa jakości powietrza i dotrzymanie norm jakości powietrza określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2021, poz. 845) na obszarach, gdzie występują przekroczenia. Programy zawierają analizę przyczyn występowania wysokich stężeń substancji oraz wskazują działania naprawcze mające na celu ich redukcję do poziomów nieprzekraczających norm. Wszystkie zaplanowane zadania zostały przeanalizowane w kontekście zarówno ekologicznym, jak i ekonomicznym, a więc zostały wybrane tak, by w ramach zaangażowanych środków finansowych zapewnić uzyskanie jak największego efektu poprawy jakości powietrza. Zadania przewidziane w powyższym programie zostało zaplanowanych w gminnym programie ochrony środowiska na nadchodzące lata.

Najważniejszym dokumentem wdrażającym politykę ekologiczną państwa na gruncie

województwa jest **Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego** na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego Uchwałą Nr XXXIV/445/21 z dnia 27 sierpnia 2021 r. Wskazuje on cele i priorytety ekologiczne, rodzaje i harmonogramy działań proekologicznych oraz środki niezbędne do ich osiągnięcia.

Cele ochrony środowiska na poziomie wojewódzkim są następujące:

- poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu,
- poprawa klimatu akustycznego w województwie łódzkim,
- ochrona przed polami elektromagnetycznymi,
- osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) – rzecznych i jednolitych części wód podziemnych (JCWPd),
- ochrona przed niedoborami wody i powodzią,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej,
- racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi,
- ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu,
- gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa łódzkiego,
- ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej,
- prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- zwiększanie lesistości,
- ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków.

2.3. Polityka ekologiczna na poziomie Powiatu Radomszczańskiego

*Uchwałą nr LXXII/485/2023 Rady Powiatu Radomszczańskiego z dnia 20 grudnia 2023 roku przyjęto nową **Strategię Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego do roku 2030.***

W planie operacyjnym niniejszej strategii wyznaczono pięć kluczowych obszarów strategicznych:

- ERA komfortu;
- ERA pomocy;
- ERA zasobności;
- **ERA ochrony środowiska;**

- ERA współpracy.

Sformułowano w niej wyzwania stojące przed wspólnotą samorządową powiatu w nadchodzących latach:

- Przeciwdziałanie niekorzystnym procesom demograficznym,
- Dostosowanie usług i oferty publicznej do aktualnych procesów demograficznych,
- Rozwój gospodarczy powiatu odpowiadający postępującemu rozwojowi technologicznemu,
- **Dbłość o środowisko i dostosowanie do zmian klimatycznych, w tym kontekście transformacji energetycznej,**
- Spójne wykorzystanie potencjału turystycznego, przemysłowego, rolnego i kulturowego do rozwoju gospodarczego powiatu,
- Poprawa mobilności i dostępności komunikacyjnej obszaru powiatu,
- Stymulowanie aktywności społecznej mieszkańców,
- Wykreowanie marki powiatu radomszczańskiego w oparciu o regionalne walory i produkty.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomszczańskiego na lata 2023 – 2025 z uwzględnieniem perspektywy do 2030 roku został przyjęty *uchwałą nr LXV/435/2023 Rady Powiatu Radomszczańskiego z dnia 24 maja 2023 r. w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomszczańskiego na lata 2023 – 2025 z uwzględnieniem perspektywy do 2030 roku*. Uwzględnia on uwarunkowania wskazane w dokumentach omówionych powyżej. Wyznacza najistotniejsze cele i kierunki działań na terenie powiatu dotyczące:

- ochrony powietrza (zapewnienia wysokiej jakości powietrza poprzez redukcję emisji gazów i pyłów, w tym w szczególności tych pochodzących z niskiej emisji),
- ochrony wód (zapewnienia odpowiedniej jakości wód oraz prowadzenia właściwej gospodarki wodno-ściekowej),
- ochrony przed hałasem (zminimalizowaniu propagacji uciążliwego hałasu), - racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych, - ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów przyrodniczych,
- prowadzenia efektywnej edukacji ekologicznej.

3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY DOBRY-SZYCE

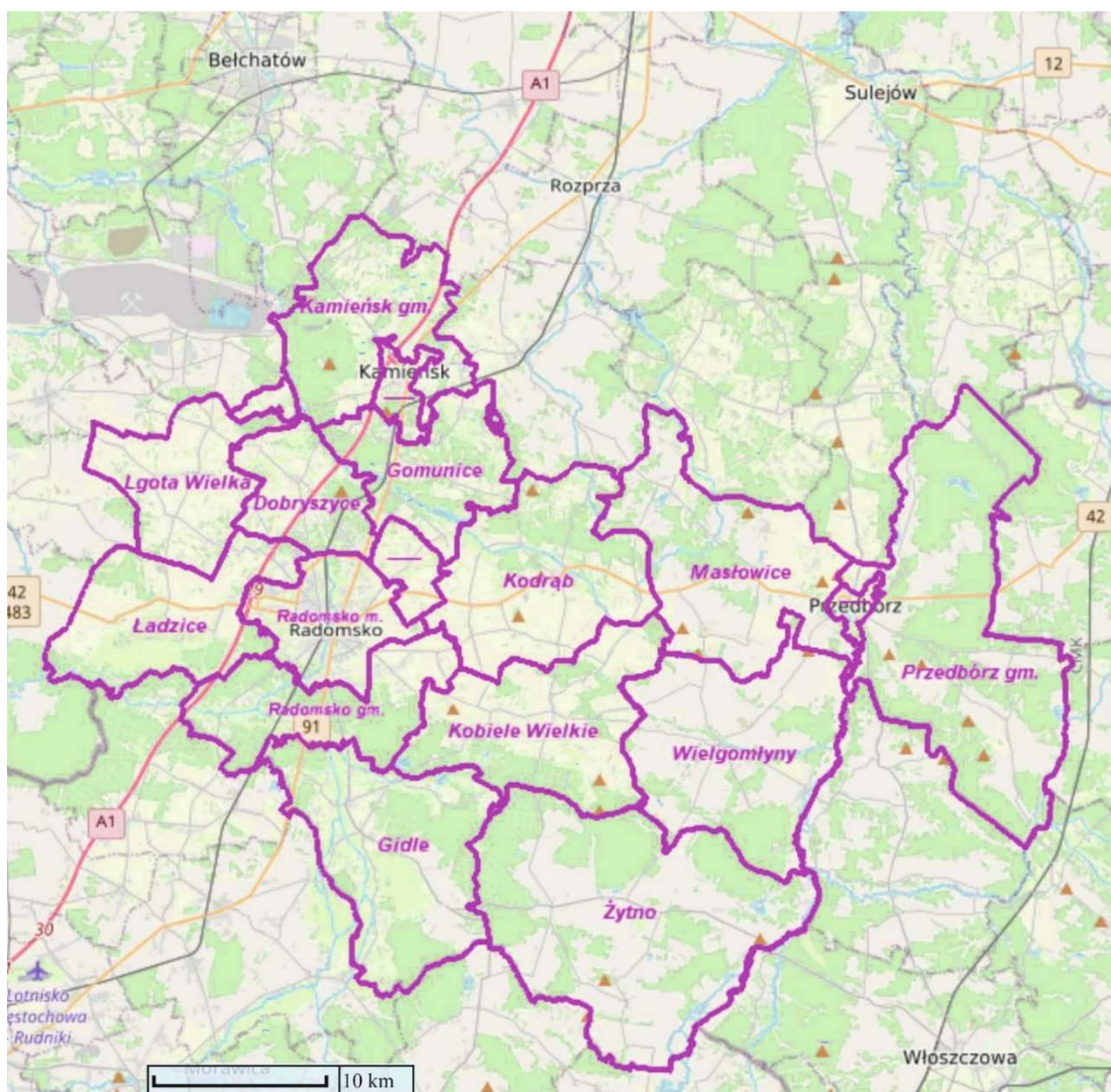
3.1. Położenie geograficzne

Gmina Dobryszyce położona jest na południu województwa łódzkiego, w powiecie radomszczańskim w odległości około 70 km na południe od stolicy województwa. Sąsiaduje od północnego – wschodu z gminą Kamieńsk, od wschodu z gminą Gomunice, od południowego – wschodu z gminą i miastem Radomsko, od południowego – zachodu z gminą Ładzice, od zachodu z gminą Lgota Wielka, od północy z gminą Kleszczów.

Według podziału fizyczno-geograficznego gmina leży w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, w obrębie podprowincji: Wzniesienia Południowomazowieckie, do których należy mezoregion Wysoczyzny Bełchatowskiej oraz Wzgórza Radomszczańskie. Przez teren gminy przepływa rzeka Widawka i jej lewobrzeżny dopływ - Kręcica. Należą one do systemu Odry. Przez powiat radomszczański przebiega dział wodny pierwszego rzędu rozdzielający system Wisły i Odry. Ma to wpływ na wiele czynników kształtujących charakter przyrodniczy także omawianego obszaru, takich, jak: morfologia terenu, warunki gruntowo – wodne, roślinność, warunki klimatyczne.

Rysunek. Położenie gminy Dobryszyce na tle jednostek fizycznogeograficznych (wg J. Kondrackiego, 1998)

Rysunek. Położenie gminy Dobryczyce na tle powiatu radomszczańskiego

3.2. Powierzchnia gminy i struktura gruntów

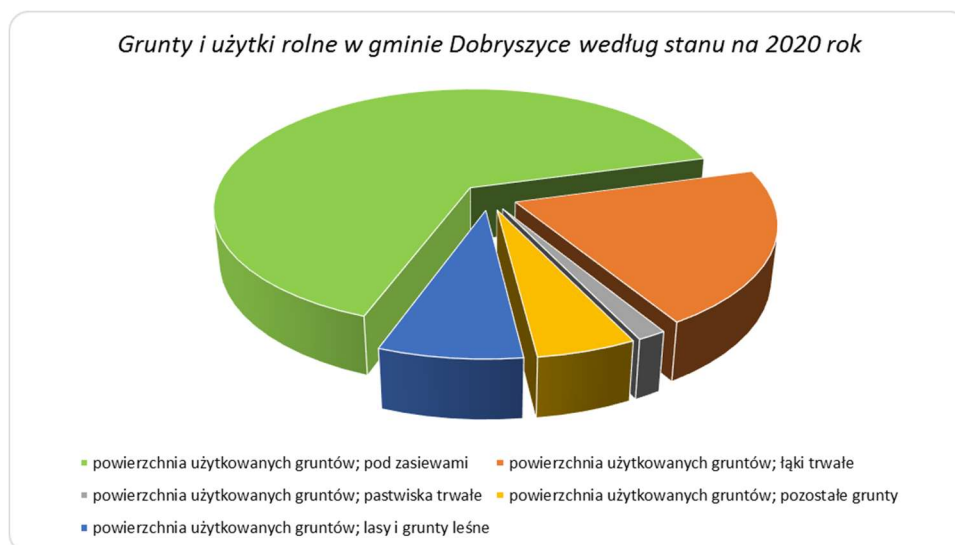
Gmina Dobryczyce zajmuje powierzchnię 51,1 km², tj. 3,5% powierzchni powiatu radomszczańskiego.

Ma ona charakter rolniczy z dużą ilością zabudowy jednorodzinnej podmiejskiej. Użytki rolne zajmują 2601,5 ha, co stanowi połowę powierzchni gminy. Grunty orne stanowią ich największą część. Znaczna część powierzchni gminy, to grunty zabudowane.

Tabela 1. Grunty i użytki rolne w gminie Dobryszyce według stanu na 2020 rok

Rodzaj gruntów	Powierzchnia w ha
Powierzchnia użytków rolnych ogółem	2601,54
powierzchnia użytkowanych gruntów; pod zasiewami	1 851,68
powierzchnia użytkowanych gruntów; łąki trwałe	585,23
powierzchnia użytkowanych gruntów; pastwiska trwałe	43,09
powierzchnia użytkowanych gruntów; pozostałe grunty	148,16
powierzchnia użytkowanych gruntów; lasy i grunty leśne	213,61

Źródło: Powszechny spis rolny 2020

Rysunek Powierzchnia gruntów i użytków rolnych w gminie Dobryszyce według stanu na 2020 rok

3.3. Ludność

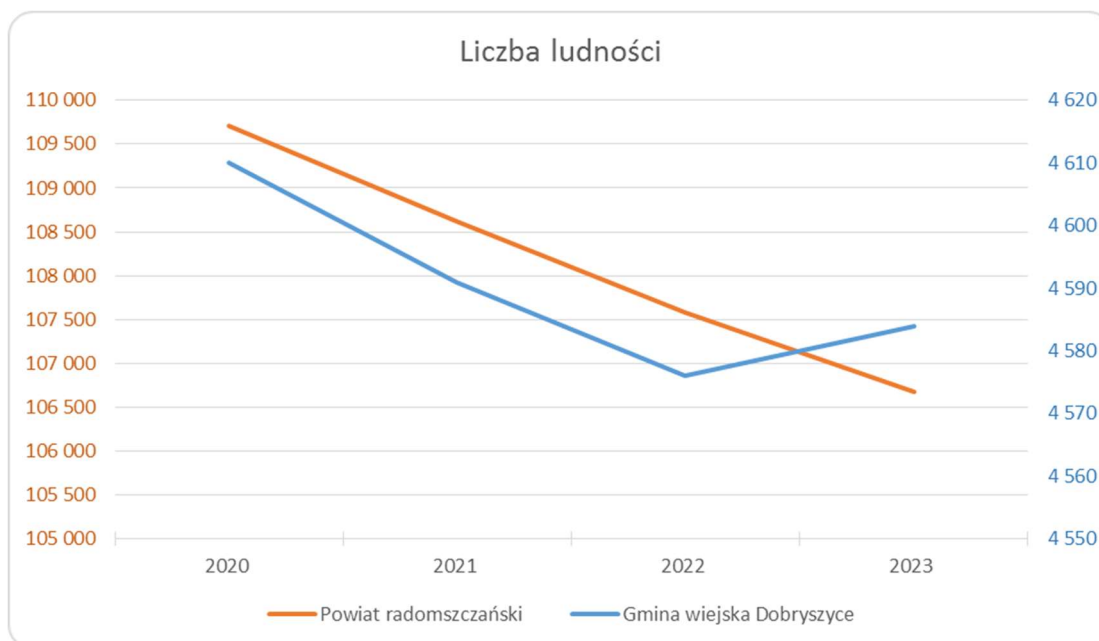
Liczba mieszkańców gminy Dobryszyce to około 4 610 osób (wg stanu na 2023 rok). Średnia gęstość zaludnienia w roku 2023 wynosiła 90 osób na 1 kilometr kwadratowy. Zestawiono dane gminy i powiatu. W obu przypadkach obserwuje się spadek wskaźników liczby ludności i gęstości zaludnienia, jednak w przypadku gminy trend jest znacznie mniejszy. Do najważniejszych przyczyn tych zmian należą: ogólny trend spadku populacji, mniejszy przyrost naturalny, a w konsekwencji starzenie się społeczeństwa oraz migracja, zwłaszcza osób młodych w celu poszukiwania pracy do większych ośrodków miejskich lub za granicę. Drugą ważną grupą migracji są osoby osiedlające się w ościennych gminach wiejskich okalających miasto. Jest to trend, który może wykorzystać gmina Dobryszyce, oferując czyste środowisko, wiejski krajobraz

uzupełnione dobrym stanem dróg, przyzwoitą ofertą wychowawczo-oświatową i dostateczną infrastrukturą techniczną.

Tabela 2. Ilość mieszkańców i gęstość zaludnienia w gminie Dobryczyce w latach 2020-2023 i powiecie radomszczańskim

Rok	Gmina wiejska Dobryczyce		Powiat radomszczański	
	Ilość [osoba]	Gęstość zaludnienia [osoba/km ²]	Ilość [osoba]	Gęstość zaludnienia [osoba/km ²]
2020	4 610	90,1	109710	76,1
2021	4 591		108620	75,3
2022	4 576		107580	74,5
2023	4 584		106670	73,6

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Rysunek. Zmiany demograficzne w gminie Dobryczyce na tle powiatu w latach 2020-2023

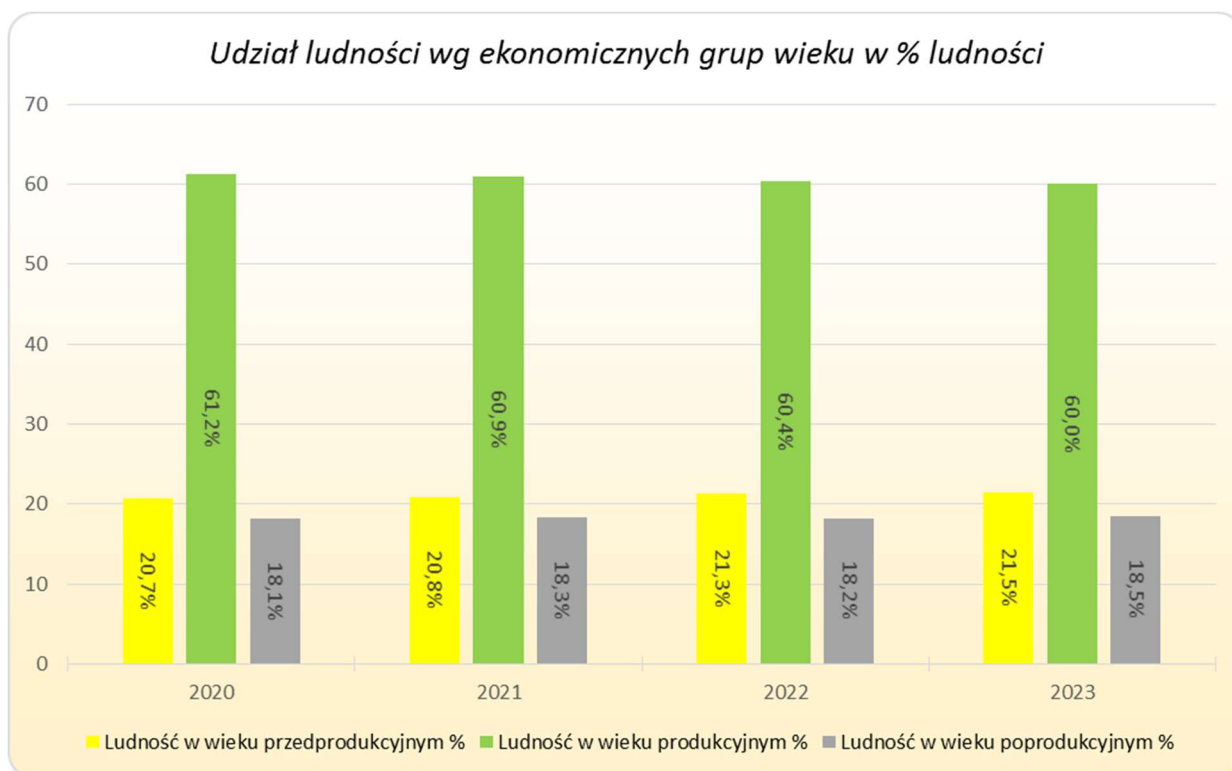
Najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym, nieznacznie

powiększa się grupa osób w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja ta została zobrazowana na rysunku 5. Bardzo ważne jest prowadzenie wszelkich działań mających na celu zatrzymanie jak największej ilości osób rozpoczynających pracę. Najważniejsze jest przygotowanie bazy do tworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy w regionie. Gmina przyjazna dla mieszkańców musi dbać o warunki życia i zdrowia, co wiąże się nieodłącznie z ochroną środowiska: dbałością o zieleń, stan powietrza, wód i gruntów, by zachęcić młodych ludzi ich do pozostania i osiedlania się tutaj. Poniższa tabela przedstawia rozkład ludności w poszczególnych grupach wiekowych.

Tabela 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem, w latach 2020-2023.

Gmina wiejska Dobryczyce	Ludność w wieku przedprodukcyjnym %	Ludność w wieku produkcyjnym %	Ludność w wieku poprodukcyjnym %	Ogółem
2020	20,7	61,2	18,1	100
2021	20,8	60,9	18,3	
2022	21,3	60,4	18,2	
2023	21,5	60,0	18,5	

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Rysunek 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

3.4. Charakterystyka gospodarczy gminy

W Gminie Dobryszyce dominuje rolnicza przestrzeń produkcyjna. Na jej terenie prze-waża zabudowa zagrodowa uzupełniana przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny mieszkaniowo-usługowe (mechanika, handel, rzemiosło). Obecne są też dwie strefy prze-mysłowo-magazynowe. Tereny zabudowy wielorodzinnej zlokalizowane są głównie w miejsco-wości Dobryszyce.

Gmina jest w całości zwodociągowana, jednak tylko część nieruchomości ma dostęp do sieci kanalizacji sanitarnej. Nadal znaczne obszary pozostają poza systemem i funkcjonują w oparciu o zbiorniki bezodpływowe, które stopniowo są zastępowane przez przydomowe oczyszczalnie ścieków. Jest to jedna z największych bolączek Gminy Dobryszyce i wymaga pilnych działań.

W odległości około 20 km od Dobrzych znajduje się największe w Polsce zagłębie pali-wowo-energetyczne, w skład którego wchodzi PGE Kopalnia Węgla Brunatnego "Bełchatów" S.A. i PGE Elektrownia "Bełchatów" S.A. Obecnie PGE Kopalnia Węgla Brunatnego "Bełchatów" S.A. i PGE Elektrownia "Bełchatów" S.A. należą do największych przedsiębiorstw w kraju i za-trudniają znaczną część mieszkańców regionu, w tym mieszkańców gminy Dobryszyce.

W rejonie zlokalizowanych jest wiele innych zakładów, których działalność związana jest z funkcjonowaniem stref przemysłowych w Radomsku i gminie Kleszczów. Są to główne źródła zatrudnienia dla mieszkańców gminy.

3.5. Infrastruktura komunikacyjna

Powiązania komunikacyjne gminy z województwem, powiatem i gminami sąsiednimi są zadawalające. Układ komunikacyjny zapewnia dobre połączenia zarówno wewnętrzne, jak i ze-wewnętrzne. Podstawowe powiązania komunikacyjne gminy w skali regionu zapewnia sieć dróg powiatowych. Służą one również do skomunikowania gminy z gminami sąsiednimi oraz Radom-skiem. Centralnie przez teren gminy przebiega autostrada A1.

3.6. Ukształtowanie powierzchni terenu

Gmina Dobryszyce leży na południu Wysoczyzny Bełchatowskiej, która ma położenie wododziałowe między dorzeczami Wisły i Odry. Krajobraz wysoczyzny stanowi falista równina z pasmem ostańcowych wzgórz morenowych ukierunkowanych z północy na południe, związanych z maksymalnym zasięgiem zlodowacenia warciańskiego. Południowo-wschodnia część gminy leży w obrębie Wzgórz Radomszczańskich, na których wzniesienia związane są częścią ze skalistym podłożem zbudowanym z utworów górnej jury lub kredy.

Najważniejszą rolę w formowaniu współczesnej rzeźby odegrały procesy związane z zanikiem lądolodu Widawki i Warty oraz erozyjne pogłębianie dolin rzecznych. Udział swój miały także procesy eoliczne, które doprowadziły do powstania wydmy i terenów bezodpływowych.

W obrębie gminy zaobserwować można efekty powyższych procesów. Dominującą formą ukształtowania powierzchni terenu jest wysoczyzna morenowa płaska, rozcięta łagodnymi dolinami małej rzeki Kręcicy i jej dopływów.

W północno-wschodniej części gminy obserwuje się porośnięte lasem łagodne formy wydmy, powstałe w wyniku procesów eolicznych. Są one cennym walorem przyrodniczym, urozmaicającym krajobraz rolniczy krajobraz.

Deniwelacje terenu nie są zbyt znaczące.

3.7. Budowa geologiczna

Pod względem geologicznym Gmina Dobryszyce położona jest w obrębie Kredowej Niecki Łódzkiej – w jej południowej części, gdzie na węglanowych osadach kredowych zalegają w postaci płytów osady trzeciorzędowe, a wszystko to pokryte jest zwartym płaszczem utworów czwartorzędowych.

Poniżej kredy w zalegają starsze utwory mezozoiczne. Trias dolny to pstry piaskowiec reprezentowany przez iłowce, piaskowce i mułowce oraz ret w postaci dolomitów z gipsem i wapieniami. Trias środkowy budują anhydryty, dolomity margliste oraz iłowce. Górny trias wykształcony jest w postaci naprzemianległych osadów iłowcowo-mułowcowych z wtrąceniami gipsów.

Osady jurajskie reprezentowane są przez wszystkie piętra stratygraficzne. Jurę dolną budują skały mułowcowo-piaskowcowe oraz iłowcowe z przewarstwieniami sydereotowymi. Jura środkowa reprezentowana jest przez mułowce, piaskowce wapniste i dolomity. Górną jurę reprezentują dolomity i margle. Miąższość osadów jurajskich to ponad 1000 m.

Kreda reprezentowana jest przez osady kredy dolnej, wykształcone w postaci piaskowców oraz utwory kredy górnej - głównie wapienie, wapienie margliste, margle i opoki. Strop tych utworów, to powierzchnia erozyjna z szeregiem wyniosłości i obniżeń.

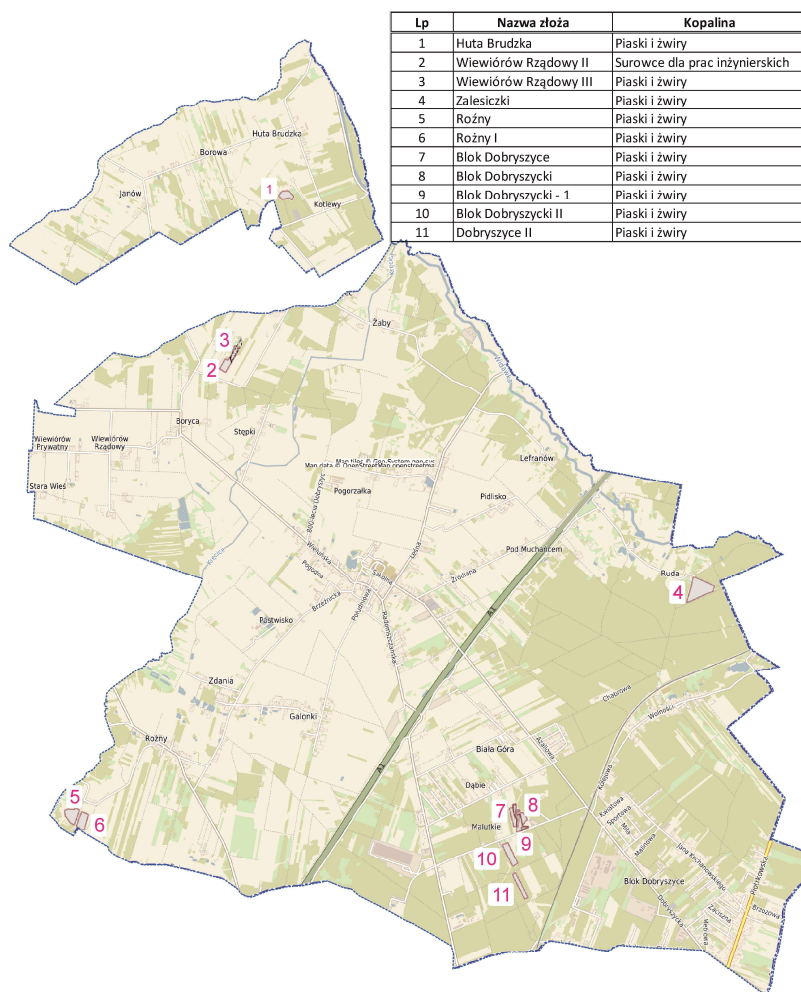
Trzeciorząd występuje w postaci płatów wypełniających formy zapadliskowe bądź zagłębienia erozyjno-denudacyjne. Miąższość jest zróżnicowana i ściśle związana z tektoniką podłoża mezozoicznego. Budują go utwory ilaste pliocenu oraz mułkowo-piaszczyste miocenu z wkładkami węgla brunatnego. W rejonie Dobryczyce występują nielicznie, miejscowo, jednak w odległości około 15 km na północ od gminy miąższość trzeciorzędu osiąga w rowie tektonicznym ponad 200 m. Wśród nagromadzonych osadów trzeciorzędowych występują tu bogate złoża węgla brunatnego.

Czwartorzęd reprezentowany jest przez osady plejstocenu i holocenu – najmłodszej epoki geologicznej. Osady plejstocenyjskie tworzą zwartą pokrywę. Są to głównie gliny lodowcowe oraz piaski wodnolodowcowe związane ze zlodowaceniem środkowopolskim. Piaski eoliczne, budujące paraboliczne wydmy o wysokości od kilku do kilkunastu metrów w zachodniej części miasta zaliczono do warstw tzw. czwartorzędu nierozdzielonego nie wypowiadając się, czy są to osady plejstocenu, czy młodsze. Najmłodszą akumulację holocenyjską reprezentują piaski z zawartością części organicznych, glin humusowych oraz namuły i torfy występujące w dolinach rzecznych, a także namuły i torfy występujące w zagłębieniach bezodpływowych.

3.8. Surowce mineralne

Surowce mineralne występujące w granicach gminy związane są wyłącznie z utworami czwartorzędowymi.

Gliny zwalowe stanowiły niegdyś dość ważny surowiec dla przemysłu cegielnianego. O zaprzestaniu wydobycia glin zdecydowała między innymi ich jakość. Zawierają one dużo składników szkodliwych z punktu widzenia przydatności w przemyśle ceramicznym, takich jak ziarna żwiru i margiel ziarnisty, co ma istotny wpływ na jakość wyrobów.

Piaski i żwiry wodno-lodowcowe występują w okolicach Dobryszyc dość obficie. Występują w obrębie form polodowcowych takich jak: sandry, ozy, kemy. Surowiec w złożach jest bardzo różnorodny. Najczęściej są to piaski, piaski ze żwirami, także głązy. Często spotyka się wkładki, lub soczewki glin i mułków, które utrudniają eksploatację na większą skalę. Złoża zlokalizowane w pobliżu Dobryszyc od lat stanowią podstawowy surowiec lokalny dla budownictwa.

Na mapie wyszczególniono złoża udokumentowane na terenie gminy.

Rysunek. Rozmieszczenie udokumentowanych złóż kopalin pospolitych w rejonie Dobryszyc

3.9. Klimat

W regionalizacji rolniczo - klimatycznej obszar ten zaliczany jest do Dzielnicy Łódzkiej. Występują tu łagodne zimy z okresami krótkotrwałych mrozów przeplatanych odwilżami. Dominuje wpływ wilgotnych mas powietrza polarno - morskiego oraz polarno - kontynentalnego. Przeważają wiatry zachodnie i południowo - zachodnie.

Według rejonizacji rolniczo-klimatycznej Gumińskiego, teren gminy należy do X dzielnicy klimatycznej, o następującej charakterystyce:

- średnia temperatura roczna, 7,7 stopnia
- średnia temperatura stycznia, minus 1,7 stopnia
- średnia temperatura lipca, 17,4 stopnia

- ilość opadu w roku, 576 mm
- ilość dni mroźnych, 30-50 dni.

Charakterystyczną, niekorzystną cechą jest mała ilość opadów, jedna z głównych przyczyn suszy gruntowej. **Dlatego należy uznać dolinę rzeki Kręcicy i jej dopływów, jako jeden z najcenniejszych dla gminy zasób środowiska, który należy otoczyć szczególną ochroną.**

4. OCENA STANU ŚRODOWISKA Z WYZNACZENIEM CELÓW EKOLOGICZNYCH I OKRESLENIEM STRATEGII DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY STANDARDÓW ŚRODOWISKA

4.1. Gospodarka wodno – ściekowa

Gospodarka wodno-ściekowa opiera się na korzystaniu z zasobów wodnych powierzchniowych i podziemnych, które nie powinno powodować pogorszenia stanu ekologicznego zarówno wód, jak i ekosystemów powiązanych z nimi. Gospodarka wodno-ściekowa musi pozostawać w zgodzie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów gospodarowania wodami w dorzeczu oraz wymaganiami ochrony środowiska, ochrony zdrowia i ochrony dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków.

W gminie Dobryczyce gospodarka wodno-ściekowa opiera się w głównej mierze na ciekach wodnych (głównie małych dopływach Kręcicy i Widawki, których znaczenie dla gminy jest bardzo duże, a korzystanie z wód odbywa się na zrzucie ścieków komunalnych i deszczowych z terenu gminy oraz poborze na potrzeby zasilania stawów i oczek wodnych.

Równie ważne dla mieszkańców gminy i przedsiębiorców są zasoby wód podziemnych, które stanowią źródło wody w wodociągach, korzysta z niej przemysł oraz indywidualni właściciele nieruchomości i rolnicy posiadający własne studnie.

Istotna jest także rola zbiorników i oczek wodnych, wód gruntowych, systemów melioracyjnych.

4.1.1. Wody podziemne

Ogólna charakterystyka

W rejonie Dobryczyce występowanie wód podziemnych związane jest głównie z utworami kredy i czwartorzędu. Nieco mniejsze znaczenie gospodarcze mają formacje trzeciorzędowe, ponieważ trzeciorząd nie wszędzie występuje, a zasobność poziomu jest mała.

Kredowe poziomy wodonośne: wapienie, wapienie margliste, margle i opoki są zbiornikami użytkowych wód głębinowych. Nośnikiem wód są strefy spękań szczelinowych, a ujmowane wody szczelinowo-krasowe wykazują ciśnienie hydrostatyczne. Stanowią one źródło zaopatrzenia w wodę gminnego wodociągu.

Czwartorzęd jest użytkowym poziomem wodonośnym o mniejszym znaczeniu gospodarczym. Jest związany z piaskami wodnolodowcowymi zalegającymi w kilku poziomach pomiędzy glinami środkowopolskimi. Najpłytszy z nich zasilany jest przez bezpośrednią infiltrację wód opadowych, a drenaż następuje poprzez liczne ciekły i rowy melioracyjne. Z tego powodu jest on głównym odbiornikiem zanieczyszczeń pochodzących z powierzchni terenu. Znacznie lepszą jakością charakteryzują się poziomy podglinowe czwartorzędu głębsze, kredowe, które są głównym źródłem zaopatrzenia w wodę w omawianym rejonie. Na dużych obszarach poziomy czwartorzędowe podglinowe zalegają bezpośrednio na utworach kredowych, stąd możliwa jest łączność hydrauliczna pomiędzy tymi poziomami.

Wody podziemne są w mniejszym stopniu narażone na degradację niż wody powierzchniowe. Są one lepiej chronione przed bezpośrednim oddziaływaniem z powierzchni poprzez glebę oraz warstwy skał tworzących tzw. strefę areacji – ponad poziomem zwierciadła wody. Jednak znaczna część użytkowych wód podziemnych pochodzi z infiltracji wód powierzchniowych, opadów atmosferycznych i często zawiera zanieczyszczenia typowe dla zagospodarowania terenu, np. składowisk odpadów, obszarów upraw rolniczych czy aglomeracji miejsko-przemysłowych. Dlatego ważne jest podejmowanie wszelkich działań służących ochronie wód podziemnych.

Najbardziej narażonymi na zanieczyszczenia są wody gruntowe występujące najpłycej i nie izolowane od powierzchni utworami trudno przepuszczalnymi, intensywnie zasilane przez infiltrujące opady atmosferyczne. Warto podkreślić, że w rejonie poziomy wodonośne są ze sobą połączone hydraulicznie i poważne zanieczyszczenie wód czwartorzędowych może w perspektywie czasu skutkować przedostaniem się zanieczyszczeń także do kredowych wód podziemnych.

Zagrożeniem dla wodonośnych poziomów użytkowych są nieczynne, źle zabezpieczone studnie udostępniające te poziomy.

Jakość wód podziemnych

Państwowa Służba Hydrogeologiczna odpowiada za wydzielenie oraz opracowuje charakterystyki geologiczne i hydrogeologiczne jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Analizuje presję i oddziaływania na wody podziemne – w zakresie chemicznym i ilościowym.

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), implementowaną ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, jednolite części wód podziemnych są jednostkami wydzielonymi dla potrzeb zarządzania wodami, w tym planowania w gospodarowaniu wodami. Dla tych jednostek w kolejnych cyklach planistycznych sporządzane są programy działań, służące osiągnięciu ustalonych dla nich celów środowiskowych. W odniesieniu do wód podziemnych (art. 59 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne) celem środowiskowym jest:

- *zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń;*
- *zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu;*
- *ich ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan.*

Obecnie teren Polski jest podzielony na 172 jednostki. Gmina Dobryszyce położona jest w jednostce nr GW600083 Jednolitej Części Wód Podziemnych, charakteryzującej się dobrym stanem chemicznym oraz słabym stanem ilościowym. Zidentyfikowano tu presję spowodowaną poborem na potrzeby odwodnienia wyrobisk górniczych (KWB Bełchatów).

Na podstawie wyników badań prowadzonych regularnie dla ujęcia wód podziemnych Dobryszyce zaopatrującego gminną sieć wodociągową wynika, że wody podziemne poziomu kredy górnej zachowały naturalne własności fizykochemiczne i są to wody o wysokiej jakości odpowiadającej wymaganiom dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Ujmowana woda należy do wód słodkich o mineralizacji ok. 400 mg/dm³, średnio twardych – twardość ogólna 4-5 mv/dm³, słabo zasadowych – pH 7,3.

Analiza wyników badań laboratoryjnych próbek wody surowej pobranej ze studni ujęcia wskazuje, że w zakresie badanych parametrów fizyko-chemicznych woda eksploatowana przez studnie poza zawartością żelaza i manganu odpowiada wymaganiom prawnym określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia.

Pobór wód podziemnych

Gmina Dobryszyce jest zaopatrywana głównie z górnokredowego ujęcia wód podziemnych w Dobryszycach (lokalizacja Biała Góra). Składa się ono w dwóch otworów studziennych:

P-1 (podstawowy)

P-2 (awaryjny)

Zasoby eksploatacyjne ujęcia ustalono w wysokości $Q_e = 150 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e = 11,5 \text{ m}$. Zgodnie z aktualnym pozwoleniem wodnoprawnym maksymalna wielkość poboru wody z ujęcia została określona na poziomie $127 \text{ m}^3/\text{h}$, natomiast pobór średniodobowy to $1500 \text{ m}^3/\text{d}$ ($62,5 \text{ m}^3/\text{h}$).

Tabela 4. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku

	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku [dam3]			
rok	2020	2021	2022	2023
ogółem	386,6	342,0	394,0	366,0

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Na terenie gminy znajdują się inne, nieliczne już ujęcia wód podziemnych eksploatujące wody na potrzeby zakładu przemysłowego, dużych gospodarstw rolnych, studnie przydomowe.

4.1.2. Wody powierzchniowe

Gmina Dobryszyce położona jest w zlewni Widawki (prawego dopływu w Warty). Widawka przepływa z północno-wschodniej strony gminy, jej skrajem. Główną rzeką na obszarze gminy jest Kręcica, lewobrzeżny dopływ Widawki, biorąca początek w miejscowości Krępa. Ponadto występują tu liczne ciekі stałe lub okresowe, w tym rowy melioracyjne w różnym stanie utrzymania, odwadniające obszary o płytkim występowaniu wód podziemnych. Ważną rolę w sieci hydrograficznej odgrywają dwa ciekі wodne:

- dopływ z Dobryszyc odprowadzający wody na północ do Kręcicy, biorący swój początek

u podnóża wzgórz morenowych,

- dopływ z Borowiecka odprowadzający wody do Widawki na północny wschód.

Zbiorniki wód stojących w większości mają pochodzenie antropogeniczne (stawy hodowlane i rekreacyjne) oraz naturalne, związane z podmokłymi terenami dolinnych części gminy. Największe znaczenie ma zespół stawów przy Zespole Szkół Rolniczych w Dobryszycach.

W związku z implementacją Ramowej Dyrektywy Wodnej wprowadzone zostało pojęcie jednolitej części wód powierzchniowych, stosowane w kontekście zarządzania wodami, w tym ich monitoringu środowiskowego. JCWP oznacza oddzielny element wód powierzchniowych, taki jak jezioro lub inny naturalny lub sztuczny zbiornik wodny, struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części, morskie wody przejściowe lub wody przybrzeżne.

Jednolita część wód (JCW) to podstawowa jednostka gospodarki wodnej (łącznie z ochroną środowiska) w myśl polskiego prawa wodnego.

Gmina Dobryszyce leży w granicach czterech jednolitych części wód powierzchniowych.

Południowa część gminy (Blok Dobryszyce) leży w **JCWP Radomka** o kodzie RW6000151815529. Charakteryzuje się ona najgorszą jakością, spośród JCW obejmujących gminę Dobryszyce. Ma ona status silnie zmienionej, bez możliwości skutecznego odwrócenia zmian hydromorfologicznych. Zidentyfikowano znaczące presje na elementy biologiczne zależne od fizykochemii, na elementy biologiczne zależne od hydromorfologii, na elementy chemiczne, na elementy fizykochemiczne, na obszary chronione.

Główne źródło presji troficznych - nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe); Główne źródło presji zasilających - ścieki przemysłowe i komunalne;

Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających - ścieki przemysłowe i komunalne oraz depozycja atmosferyczna;

Główne źródło presji hydromorfologicznych - prostowanie koryta, budowle piętrzące, obiekty mostowe;

Główne źródło presji chemicznych:

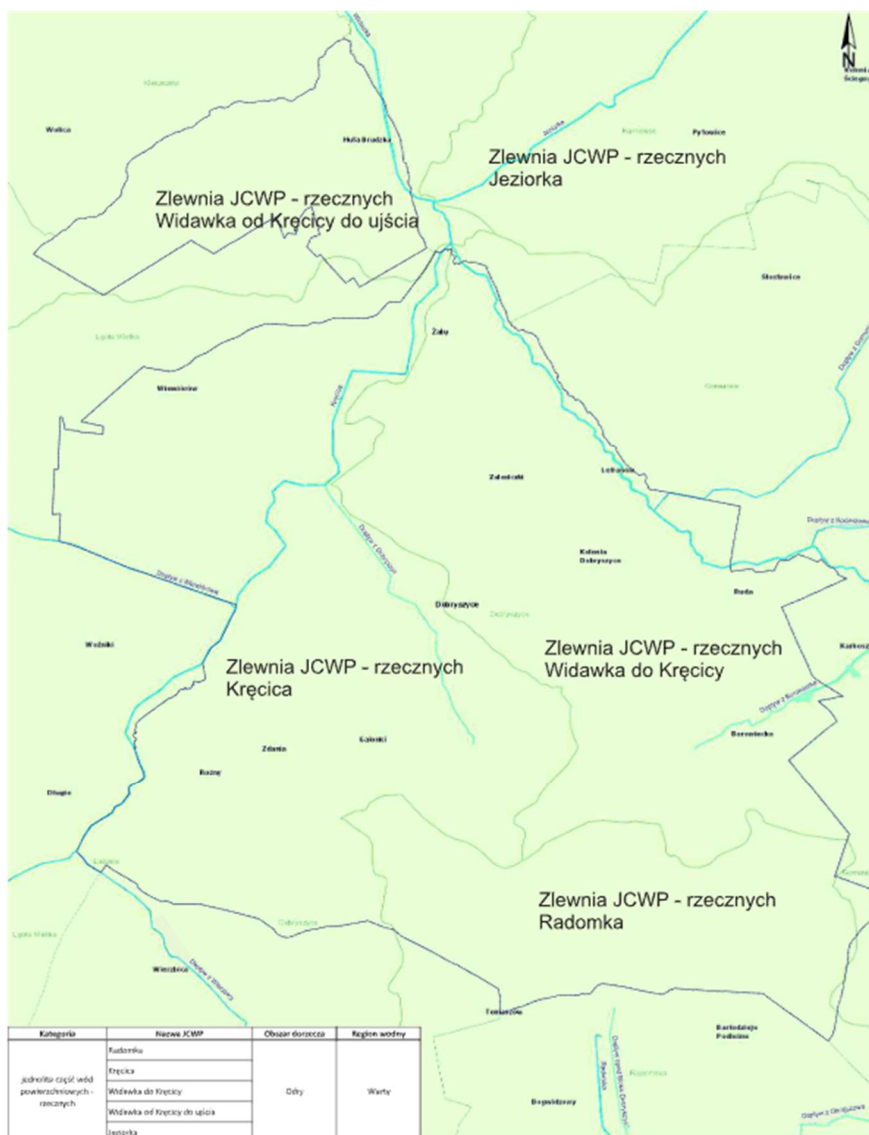
- rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski;
- punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk;
- nieznane (substancje zakazane)

Wschodnia część gminy (Borowiecko, Ruda, Zalesiczki, Żaby) to **JCWP Widawka do Kręcicy** o kodzie RW600010182139. Ma status naturalnej części wód. Charakteryzuje się złym stanem ogólnym (chemicznym i ekologicznym). Główne źródła presji, to źródła bytowe i komunalne, rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka;

JCWP Widawka od Kręcicy do ujścia o kodzie RW60001018299 obejmuje północną

część gminy (Huta Brudzka, Janów, Borowa). Charakteryzuje się umiarkowanym stanem ekologicznym i dobrym stanem chemicznym.

Centralna i zachodnia część gminy (Dobryszyce, Galonki, Zdania, Wiewiórów, Rożny) to **JCWP Kręcica** o kodzie RW600015182149. Ma status silnie zmienionej części wód. Nie była monitorowana pod względem stanu chemicznego, zaś o statusie zdecydowało ograniczenie migracji ryb przez zapory, bariery – zabudowa poprzeczna.

Rysunek. Mapa przedstawiająca układ rzeczny w gminie na tle czterech jednolitych części wód powierzchniowych.

4.1.3. Gospodarka ściekowa

Oczyszczalnie ścieków.

Gmina Dobryszyce dysponuje dwiema oczyszczalniami ścieków bytowych obsługującymi tylko część nieruchomości na terenie gminy.

Ścieki z terenu Dobryszyce i okolicznych miejscowości odprowadzane są do Oczyszczalni

Ścieków zlokalizowanej w Dobrychyczach.

Tabela 5. Ścieki oczyszczane w ciągu roku (Wymiary: Rodzaje ścieków)

		2020	2021	2022	2023
odprowadzone ogółem	dam3	60,0	80,0	81,0	71,0
odprowadzane w czasie doby do kanalizacji	dam3	0,2	0,2	0,2	0,2
oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dam3	52	66	67	59
oczyszczane razem	dam3	60	80	81	71
oczyszczane biologicznie	dam3	52	66	67	59
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam3	8	14	14	12

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Rosnące zapotrzebowanie i zmieniające się przepisy i wymogi ochrony środowiska nakładające znaczne zaostreżenie jakości odprowadzanych ścieków, spowodowały podjęcie przez Władze Gminy decyzji o rozbudowie i przebudowie oczyszczalni ścieków. Obecnie obiekt znajduje się w procesie rozbudowy. Głównym celem przedsięwzięcia jest zoptymalizowanie procesów oczyszczania poprzez przebudowę systemu mechanicznego oczyszczania oraz zmianę systemu napowietrzania, automatyzację i sposobu recyrkulacji osadu oraz przebudowę ciągu gospodarki osadowej w sposób pozwalający na znaczące zmniejszenie ilości osadów ściekowych powstających na terenie oczyszczalni.

Zadanie polega na realizacji zestawu robót budowlanych usprawniających pracę Oczyszczalni Ścieków. Zakresy tych prac wynikają z konieczności odtworzenia cech technologicznych obiektów oczyszczalni, a przez to wzmocnienie zdolności procesowych całego obiektu.

Docelowa przepustowość (określona przez Zamawiającego na podstawie pomiarów eksploatacyjnych) winna wynosić:

$$Q_{\text{śr.d}} = 250 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\text{max.d}} = 325 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\text{max.h}} = 27 \text{ m}^3/\text{h}$$

Mniejsza oczyszczalnia znajduje się w Borowiecku. Jej przepustowość to

$$Q_{\text{d śr}} = 30 \text{ m}^3/\text{d}$$

Istniejące oczyszczalnie nie zaspokajają nawet obecnych potrzeb gminy. Tym bardziej brak rezerwy zakładającej rozwój przemysłu, czy budownictwa w najbliższych latach.

Tabela 6. Ludność korzystająca z oczyszczalni (Wymiary: Rodzaje oczyszczalni)

		2020	2021	2022	2023
ogółem	osoba	2 562	2 592	2 542	2 576
biologiczne	osoba	2 162	2 162	2 110	2 120
z podwyższonym usuwaniem biogenów	osoba	400	430	432	456
Oczyszczalnie biologiczne	szt.	2	2	2	2

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Tabela 7. Osady ściekowe wytworzone w ciągu roku (Wymiary: Rodzaje osadów)

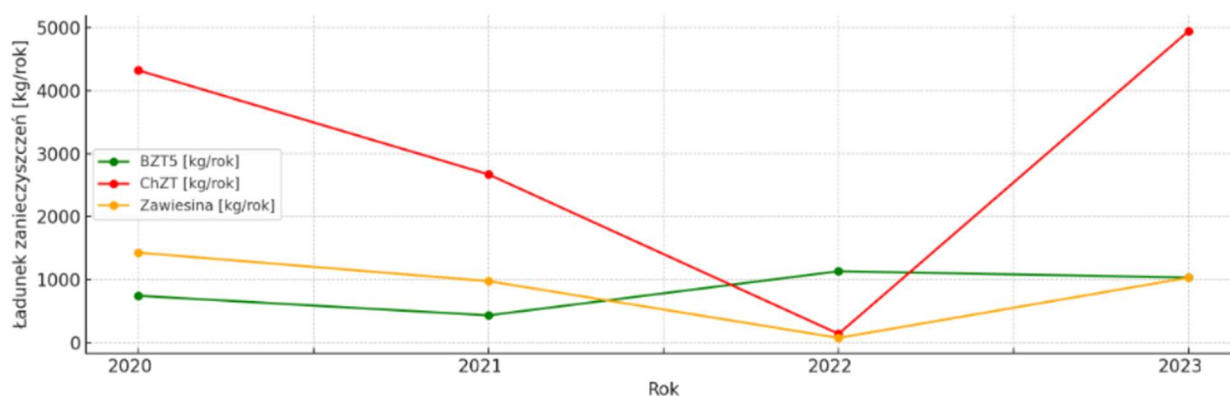
		2020	2021	2022	2023
ogółem	t	31	35	16	24
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	t	31	35	16	0
magazynowane czasowo	t	0	0	0	16

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Tabela 8. Wartości wskaźników charakteryzujących oczyszczone ścieki w latach 2020-2023

Wskaźnik	Przed modernizacją		Po modernizacji		jm
	2020	2021	2022	2023	
Ilość ścieków oczyszczonych odprowadzonych do wód lub do ziemi	60	80	81	71	dam3
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu:					
BZT5	742	431	1131	1031	kg/rok
ChZT	4320	2669	137	4946	kg/rok
zawiesina	1427	974	73	1030	kg/rok
Osady ściekowe wytworzone w ciągu roku	31	35	16	24	t

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Rysunek: Wartości ładunków zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu odnotowane w latach 2020-2023

Oczyszczalnia ścieków w Dobryszycach dopiero po trwającej obecnie przebudowie wyposażona zostanie w profesjonalną stację zlewną, niezbędną przy tak znacznym udziale zbiorników bezodpływowych wśród odbiorników nieczystości ciekłych.

Kanalizacja sanitarna i deszczowa.

Istniejąca sieć kanalizacji sanitarnej odbiera ścieki od około 36% mieszkańców gminy. Nie jest to zadowalający wskaźnik, zwłaszcza, że w wielu miejscowościach dominuje zwarta zabudowa i nie ma specjalnych utrudnień, poza finansowymi, by objąć systemem znacznie większą część gminy. Wymaga to jednak bardzo dużych nakładów finansowych, bez których Gmina

od wielu lat nie jest w stanie zmierzyć się z problemem. Poniższa tabela przedstawia charakterystyczne parametry opisujące system kanalizacji sanitarnej w analizowanym okresie:

Tabela 9. Wartości wskaźników charakteryzujących system kanalizacji sanitarnej Gminy Dobryszyce w latach 2020-2023

	jm	2020	2021	2022	2024
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	24,6	24,7	24,7	25,5
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	24,6	24,7	24,7	25,5
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	488	510	517	523
awarie sieci kanalizacyjnej	szt.	1	10	10	15
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam3	54,7	67,5	62,0	68,9
ścieki oczyszczane odprowadzone	dam3	60,0	80,0	81,0	71,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	1 606	1 652	1 666	1 685

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Poniżej przedstawiona jest dysproporcja pomiędzy dostępem do sieci wodociągowej, a dostępem do sieci kanalizacyjnej. Dla porównania zestawiono dane gminy z danymi całego powiatu radomszczańskiego. Sytuacja w powiecie wygląda nieco lepiej. Wpływ na to ma jedynie sytuacja w gminie miejskiej Radomsko.

Tabela 10. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności gmina Dobryszyce

		2020	2021	2022	2023
ogółem; wodociągi	%	95,1	95,2	95,2	95,3
ogółem; kanalizacja	%	35,1	36,1	36,4	36,7

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

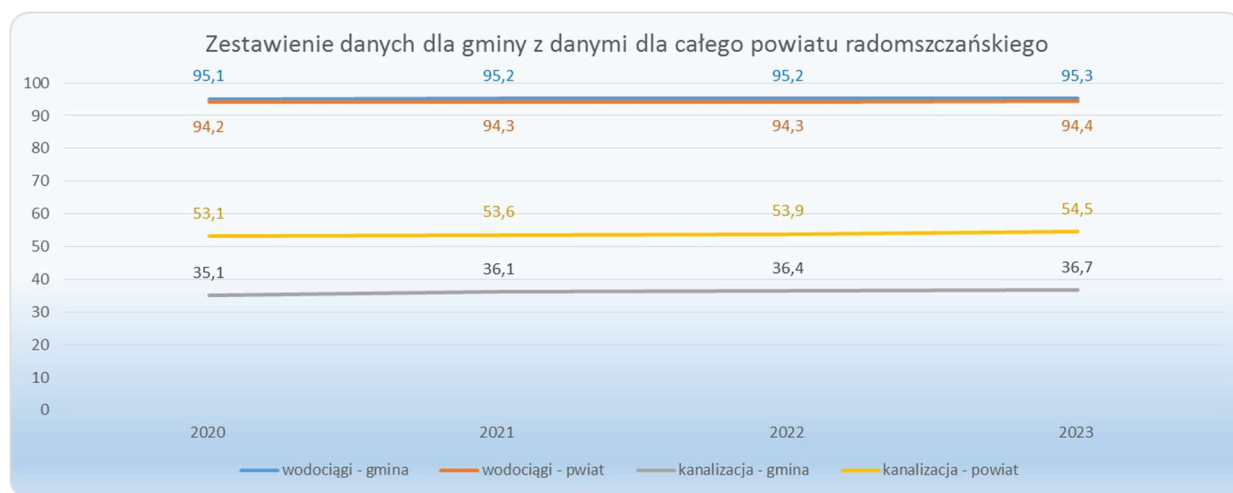
Tabela 11. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności - powiat radomszczański

		2020	2021	2022	2023
wodociągi	%	94,2	94,3	94,3	94,4
kanalizacja	%	53,1	53,6	53,9	54,5

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Dane dla powiatu są lepsze ze względu na stosunkowo wysoki stopień skanalizowania

miasta Radomska. Zarówno gmina Dobryszyce, jak i pozostałe gminy wiejskie powiatu charakteryzują się słabym stopniem skanalizowania, a tym samym, oczyszczania ścieków, co przekłada się na zły stan wód powierzchniowych, a w dalszej perspektywie może zagrozić wodom podziemnym.

Rysunek. Porównanie Stopnia skanalizowania gminy Dobryszyce ze stopniem skanalizowania w powiecie radomszczańskim w latach 2020-2023 w odniesieniu do poziomu zwodociągowania

Ścieki opadowe z terenu gminy najczęściej odpływają powierzchniowo. W nielicznych miejscach przy obiektach użyteczności publicznej lub większych zakładach przemysłowych są ujęte w urządzenia kanalizacji deszczowej i odprowadzane wylotami do rowów. Głównymi odbiornikami wód opadowych z dróg są rowy przydrożne.

Nieczystości ciekłe.

W miejscach, gdzie system ogólnej kanalizacji jeszcze nie działa, właściciele nieruchomości zobowiązani są posiadać zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Nieszczelne szamba oraz niekontrolowane ich opróżnianie, to poważne zagrożenie dla środowiska gruntowo – wodnego, szczególnie na terenach dolin cieków, gdzie zwierciadło wód gruntowych zalega płytko pod powierzchnią terenu. Takie działania powodują zachwianie równowagi biologicznej. Stanowią m.in. zagrożenie bakteriologiczne dla wód powierzchniowych, wód przeznaczonych na hodowlę ryb i do rekreacji oraz prowadzą do nadmiernego zanieczyszczenia i eutrofizacji wód stojących powierzchniowych.

Zasady nadzoru i kontroli w tym zakresie reguluje *ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*. Do wywozu ścieków ze zbiorników bezodpływowych uprawnieni są wyłącznie przedsiębiorcy posiadający wymagane w tym zakresie zezwolenie wydane przez wójta.

Urząd Gminy Dobryszyce jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków celu kontroli częstotliwości ich opróżniania.

Tabela 12. Zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenie gminy Dobryszyce (stan na koniec 2023 roku)

Rok 2023		liczba nieruchomości:		liczba osób zameldowanych w nieruchomościach:	
zbiorników bezodpływowych na terenie gminy	przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy	wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe	Wypozażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków	wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe	wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków
373	399	373	399	938	1090

Źródło: Urząd Gminy Dobryszyce

Tabela 13. Wykaz firm, które posiadają zezwolenie Wójt Gminy Dobryszyce na opróżnianie zbiorników bezodpływowych na terenie gminy Dobryszyce

Nazwa Przedsiębiorcy	Adres
Usługi Asenizacyjne "KUKUŚ" Krzysztof Kukulski	Krzemieniewice 2, 97-350 Gorzkowice
Udrażnianie Monitoring Kanalizacji Usługi Asenizacyjne Marek Zielonka	ul. Jagiellońska 9/3 97-500 Radomsko
Usługi Asenizacyjne "KUKUŚ" Krzysztof Kukulski	Krzemieniewice 2, 97-350 Gorzkowice
Udrażnianie Monitoring Kanalizacji Usługi Asenizacyjne Marek Zielonka	ul. Jagiellońska 9/3 97-500 Radomsko
Usługi Asenizacyjne "KUKUŚ" Krzysztof Kukulski	Krzemieniewice 2, 97-350 Gorzkowice
Udrażnianie Monitoring Kanalizacji Usługi Asenizacyjne Marek Zielonka	ul. Jagiellońska 9/3 97-500 Radomsko
Usługi Asenizacyjne "KUKUŚ" Krzysztof Kukulski	Krzemieniewice 2, 97-350 Gorzkowice

Powyższe podmioty gospodarcze są zobowiązane do przewożenia odebranych nieczystości ciekłych do stacji zlewnej.

4.1.4. Kształtowanie stosunków wodnych, ochrona przed powodzią i skutkami suszy

Właściwa regulacja stosunków wodnych oraz odtworzenie ekologicznej ciągłości cieków należą do działań podejmowanych w celu ochrony gleb i gruntów, która jest jednym z ważniejszych kierunków ochrony środowiska. Właściwie działające urządzenia melioracyjne służą zarówno odprowadzaniu nadmiaru wody jak i jej powstrzymaniu w okresach suszy.

Północne rejony miasta, gdzie znaczna część gruntów ma charakter rolniczy są częściowo objęte siecią urządzeń melioracyjnych, których sprawność w dużej mierze zależy od stanu technicznego. Najważniejsze obowiązki i zasady w zakresie utrzymania wód reguluje *ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U.2024.1087 t.j. z dnia 2024.07.22 – ze zmianami)*.

Sprawność urządzeń melioracji szczegółowych ma wpływ na produkcję roślinną, a także jest jednym z elementów systemu infrastruktury zapobiegających powodziom i suszom. Wprawdzie przepływające przez teren gminy rzeki oraz sieć ich dopływów nie stwarzają poważnego zagrożenia powodziowego, jednak w okresie intensywnych opadów bywają przyczyną lokalnych podtopień.

Na omawianym terenie dotkliwe bywają zwłaszcza okresy suszy gruntowej. Teren Wysoczyzny Bełchatowskiej leży w strefie wododziałowej Wisły (Pilicy) i Odry (Warty), przez co jest ubogi w zasoby wód powierzchniowych i posiada słabą zdolność retencyjną. Innym poważnym problemem jest oddziaływanie leja depresyjnego związanego z eksploatacją bełchatowskiej odkrywki węgla brunatnego przez z jednej strony, z drugiej eksploatacja wód podziemnych z Ujęcia gminnego, zaspokajającego potrzeby całej gminy oraz ujęć działających na potrzeby rolnictwa powoduje powstanie leja depresji obejmującego tereny gminy. Czynniki te wpływają na obniżenie zwierciadła wód gruntowych, zmniejszenie przepływów wody w rzekach i ciekach oraz okresowe, bądź zupełne zanikanie niektórych cieków i zbiorników wodnych. Należy mieć na uwadze fakt, że rzeka spełnia funkcję naturalnego urządzenia melioracyjnego, które odprowadza nadmiar wód opadowych z terenu gminy, ale także powinna utrzymywać odpowiedni poziom wód gruntowych w czasie suszy dzięki zjawisku przesiąkania wody rzecznej do gruntu. Utrzymanie możliwie naturalnego charakteru doliny i koryta rzeki pozwoli na znacznie lepsze retencjonowanie wody, co w przypadku gminy położonej w strefie deficytowej ma duże znaczenie.

Utrzymaniem oraz konserwacją większości koryt cieków oraz urządzeń wodnych zajmuje się Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Gmina jako podmiot w największym stopniu korzysta-

jący z wód, posiada także szereg obowiązków wynikających z pozwoleń wodnoprawnych. Utrzymanie w dobrej kondycji cieków wodnych ma ogromne znaczenie dla mieszkańców gminy. Należy dołożyć wszelkich starań, aby eliminować źródła zanieczyszczeń i utrzymać możliwie naturalny charakter obszarów dolinnych, zwłaszcza poza terenami zurbanizowanymi. W celu ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych, a przede wszystkim ze względu na możliwość podtopień należy chronić przed zabudową tereny dolinne Kręcicy, Widawki i cieków dopływających.

Wskazanim kierunkiem działań dla Gminy Dobryszyce jest wdrażanie, rozwijanie i promowanie wśród mieszkańców różnego rodzaju systemów retencjonowania wód. Należy także zachęcać mieszkańców do budowy oczek wodnych, czy zbiorników do magazynowania deszczówki w celu wykorzystania jej np. do nawodnień.

4.1.5. Cele i kierunki działań

Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki jest jednym z podstawowych kierunków interwencji w Polityce Ekologicznej Państwa.

W Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego jednym z najistotniejszych aspektów środowiskowych powinno być przeciwdziałanie suszy i jej skutkom. Coraz częstsze deficyty wody są wypadkową zmniejszających się sum opadów, nierównomiernego rozkładu czasowego opadów, jak również nie dość rozwiniętego systemu retencji wody (zarówno retencji naturalnej jak i sztucznej). Jak wynika z PPSS województwo łódzkie praktycznie w całości jest silnie zagrożone suszą.

Wyznaczone zadania do realizacji w zakresie szeroko rozumianej ochrony wód są następujące:

1. Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi,
2. Realizacja założeń Planu przeciwdziałania skutkom suszy, który będzie obowiązywał w latach 2021- 2027,
3. Promowanie katalogu działań i zadań służących minimalizowaniu następstw suszy (np. zbieranie deszczówki, łąki kwietne zamiast trawników, zwiększanie powierzchni terenów zielonych w miastach i na wsi),
4. Uwzględnianie w dokumentach planistycznych map zagrożenia powodziowego, obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz terenów zagrożonych podtopieniami,

5. Prowadzenie działań edukacyjnych propagujących mikro instalacje do gromadzenia i retencjonowania wody,
6. Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi

Celem działań w obrębie gminy Dobryszyce do roku 2028 będzie **Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych oraz przeciwdziałanie suszy gruntowej i podtopieniom.**

Działania na terenie gminy:

1. Zoptymalizowanie działań pozwalających na rozbudowę systemu kanalizacji oraz modernizację istniejących systemów wodno-kanalizacyjnych;
2. Budowa kanalizacji sanitarnej, deszczowej w strefach przemysłowo-magazynowych;
2. Nadzorowanie sposobu magazynowania i postępowania ze ściekami gromadzonymi w zbiornikach bezodpływowych;
3. Zapobieganie nadmiernemu spływowi powierzchniowemu z terenu gminy poprzez: wdrażanie, rozwijanie i promowanie systemów retencjonowania wód oraz profesjonalne działania w zakresie melioracji wodnych;
4. Ochrona terenów dolinnych przed zabudową i niewłaściwym zagospodarowaniem w planowaniu przestrzennym;
5. Promowanie i wdrażania zamkniętych obiegów wody.

4.2. Ochrona gruntów

Użytki rolne na terenie gminy zajmują 2601 ha, co stanowi 51% ogólnej powierzchni. Grunty orne stanowią 36%, łąki i pastwiska 12,5%, pozostałe użytkowane grunty ok 7%. Udział lasów i gruntów leśnych wynosi 15,5%. Pozostała część powierzchni gminy, to grunty zurbanizowane i nieużytki.

O charakterze gleb decyduje głównie podłoże geologiczne. Przeważają gleby bielcowe i brunatne należące do V i VI klasy bonitacyjnej, wykształcone na podłożu piaszczystym. Gleby zaliczane do wyższych klas bonitacyjnych (IIIa - IV) powstały w miejscach, gdzie utwory gliniaste zalegają bliżej powierzchni lub na obszarach zdominowanych przez piaski gliniaste. W dnach dolinnych dominują użytki zielone różnych klas bonitacyjnych w przewadze wytworzone na gruntach pochodzenia mineralnego - gleby murszowato-mineralne oraz torfy niskie.

W celu utrzymania dobrego stanu gruntów konieczna jest ochrona i właściwe wykorzystanie istniejących zasobów glebowych.

Negatywny wpływ na stan powierzchni ziemi i gleb na terenie gminy mogą mieć:

- sucha i mokra depozycja zanieczyszczeń z powietrza atmosferycznego,
- motoryzacja,
- powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych,
- nieuporządkowana gospodarka ściekowa, infiltracja zanieczyszczeń z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych,
- niewłaściwe stosowanie nawozów i środków ochrony roślin.

Bardzo duże znaczenie dla ochrony gruntów ma właściwe planowanie przestrzenne ograniczające zabudowę w miejscach o wysokiej klasie bonitacyjnej gleb, w dolinach rzecznych i innych miejscach o wysokich walorach przyrodniczych.

4.2.1. Cele i kierunki działań

Ochrona powierzchni ziemi i jej racjonalne użytkowanie jest jednym z ważnych priorytetów polityki ekologicznej państwa. Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb wpisana została jako kierunek interwencji do roku 2030.

Zadania dla województwa łódzkiego to:

Wprowadzanie do dokumentów planistycznych zapisów dotyczących ochrony gleb o najwyższych walorach produkcyjnych.

Celem na terenie Gminy Dobryszyce jest **ochrona powierzchni ziemi i gleb**.

Realizacji powyższego celu będą sprzyjać następujące działania:

1. Właściwe rozdysponowanie powierzchni ziemi w planie zagospodarowania przestrzennego, sprzyjające jak najlepszemu wykorzystaniu gruntów - dostosowanie formy zagospodarowania terenu do rodzaju gleb;
2. Prowadzenie badań gleb użytkowanych rolniczo oraz gleb wzdłuż tras i innych obiektów mogących powodować ich zanieczyszczenie;
3. Likwidacja „dzikich wysypisk” odpadów i zapobieganie ich powstawaniu;
4. Kontrolowane wyłączanie gruntów z produkcji rolnej bądź leśnej;
5. Egzekwowanie i kontrola właściwego wykonywania rekultywacji gruntów zdegradowanych;
6. Właściwie prowadzone prace melioracyjne;

7. Zabezpieczenie środowiska gruntowo-wodnego poprzez uzbrojenie terenów przeznaczonych pod zabudowę w sieć kanalizacji sanitarnej.

4.3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego

Obszar Gminy Dobryszyce charakteryzuje się ciekawą strukturą geomorfologiczną z ciągiem wzgórz morenowych, pagórkami wydmyowymi w pobliżu głównego działu wodnego Wisły i Odry. Występują tu tereny bezodpływowe, a całość otaczają dwie doliny rzek Kręcicy i Widawki – skrajnych w systemie wodnym Odry. Takie ukształtowanie powierzchni terenu wpływa na dużą różnorodność zarówno przyrody nieożywionej jak i szaty roślinnej.

Na terenie gminy przestrzeń zieloną tworzą:

- lasy oraz trwałe użytki zielone jako powierzchnie zieleni nieurządzonej,
- zieleń urządzona - obiekty przyrodnicze o formach naturalnych, półnaturalnych i przetworzonych, rozmaite założenia ogrodowe towarzyszące budowlom oraz istniejące samodzielnie:
 - skwery, zieleńce, tereny sportowe, ogrody, cmentarze, zieleń uliczna, osiedlowa i przydomowa,
- tereny dolinne rzek i cieków dopływających, jako szczególnie wartościowe gdyż tworzą rozległe formy zieleni nieurządzonej.

Największy udział w strukturze terenów zielonych mają lasy, porastające głównie pagórki i wały wydmyowe oraz trwałe użytki zielone występujące zwłaszcza w dolinie Kręcicy i Widawki.

Lasy oraz trwałe użytki zielone tu są jednym z podstawowych elementów systemu przyrodniczego i ostoją dla rodzimych gatunków flory i fauny.

4.4.1. Obszary zieleni nieurządzonej

Trwałe użytki zielone

w strefach brzegowych i otaczającymi starodrzewami^{Fot. 2}, mają duże znaczenie dla zachowania lokalnej bioróżnorodności. Kępy rodzimych gatunków drzew znajdujące się na otwartych terenach użytków rolnych, łąk i pastwisk stanowią miejsca schronienia dla zwierząt.

Wiele tego typu obszarów i elementów środowiska przyrodniczego warto objąć ochroną na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Najwięcej tego typu powierzchni znajduje się w dolinach rzek, zwłaszcza w rejonach miejscowości Wiewiórów, Stępki, Zdania, Żaby, Lefranów, Ruda. Są to łąki, pastwiska, czasem nieużytki. Wysoką wartość przyrodniczą mają niewielkie oczka wodne, znajdujące się zarówno na terenach rolnych i leśnych, jak i na terenach zurbanizowanych. Miejsca te wraz ze zbiorowiskami roślinności szuwarowej rozwijającymi się

Lasy

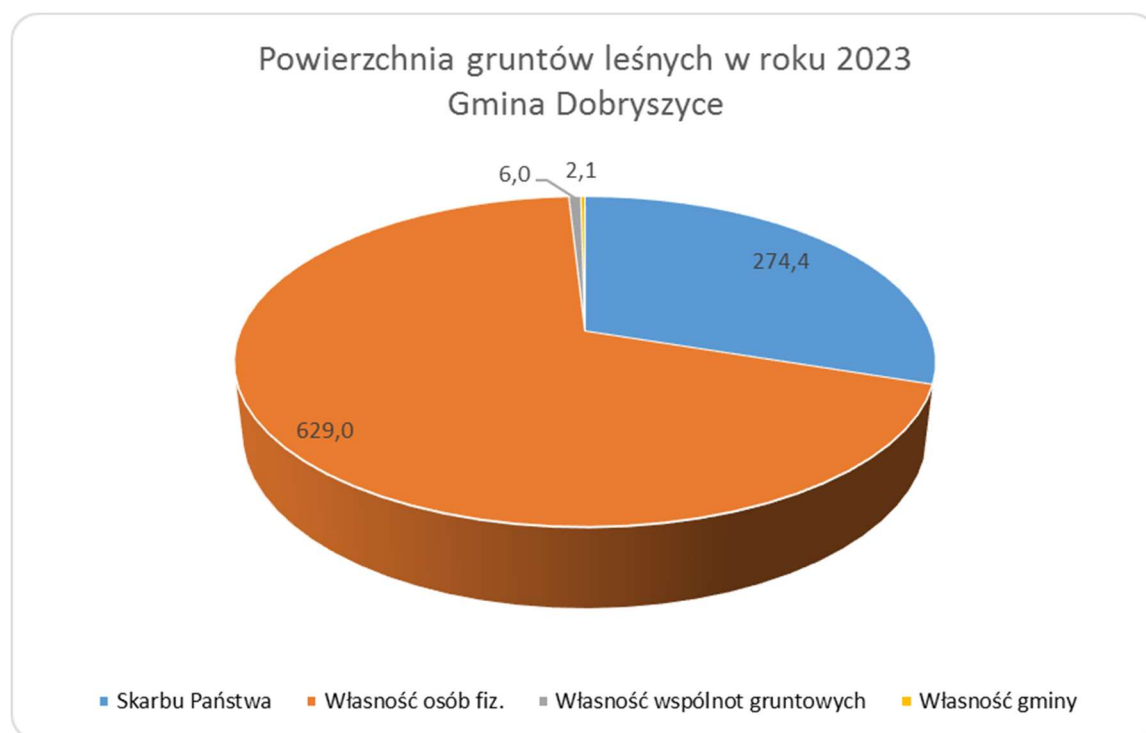
Lasy są bardzo cennym elementem przyrodniczym gminy Dobryszyce. Grunty leśne zajmują powierzchnię 907 ha, co stanowi 17,8 % powierzchni gminy i jest słabym wskaźnikiem dla gminy wiejskiej.

Ich znaczenie przyrodnicze jest ogromne, począwszy od produkcji tlenu i retencji wody poprzez koncentrację dużych skupisk rodzimej flory i fauny, skończywszy na funkcji rekreacyjnej, edukacyjnej oraz gospodarczej. Roślinność leśna stanowi także ochronę dla wydmy poprzez zapobieganie procesowi przewiewania piasku i ruchu wydmy.

Tabela 14. Powierzchnia gruntów leśnych w roku 2023

Gmina Dobryczyce	Powierzchnia gruntów leśnych w roku 2023					Lesistość [%]
	Grunty leśne ogółem	Skarbu Państwa	Własność osób fiz.	Własność wspólnot gruntowych	Własność gminy	
	[ha]					
	907,17	274,37	629,00	6,0	2,10	17,8

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Rysunek. Struktura własności lasów w gminie Dobryczyce.

Dominującymi typami siedliskowymi lasu są: bór suchy i bór świeży. Występują one na słabych glebach VI klasy, wytworzonych na piaskach wydmych, rzecznych i akumulacji lodowcowej.

Bór suchy jest siedliskiem ubogim, poza zasięgiem wód gruntowych. Występuje na glebach darniowo-bielicowych. Często są to piaski wydymowe. Runo leśne tworzą głównie wrzosi i macierzanka, krzaczkowe porosty naziemne, jak i wąskolistne trawy. Krzewy występujące w borach suchych to przede wszystkim jałowce. Warstwę drzew stanowi sosna zwyczajna z niewielką domieszką brzozy brodawkowej. Drzewostan jest z reguły dość luźny.

Bór świeży występuje na glebach piaszczystych różnego pochodzenia przy poziomie wód gruntowych w zasięgu systemów korzeniowych drzew. Drzewostan tworzy głównie sosna zwyczajna, a także brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy. Podszyt jest ubogi i składa się z podrostu sosny, jałowców, jeżyny, młodych dębów, jarzębin, olszy czarnej i leszczyn. Runo le-

śne jest bogate. Tworzą je najczęściej mchy, szczególnie w drzewostanie młodszym. W drzewostanach starszych mchom towarzyszą krzewinki (wrzos zwyczajny, borówka czarna, brusznica – borówka czerwona, paproć orlica), wąskolistne kępkowe trawy (kostrzewa owcza, śmiałek pogięty) oraz porosty.

Bory wilgotne lub bagienne występują na podmokłych obszarach doliny rzeki Widadki. Drzewem tworzącym las jest przede wszystkim sosna zwyczajna. W podszyciu dominuje jeżyna, zaś runo leśne jest ubogie, występują w nim łochynia, bagno i niektóre gatunki mchów.

4.4.2. Zieleni urządzona

Mniejsze znaczenie dla ma zieleni urządzona gminy Dobryszyce, pełniąca funkcje rekreacyjne, ekologiczne i zdrowotne. Tereny zieleni urządzonej wpływają na kształtowanie układów urbanistycznych, wprowadzają ład przestrzenny oraz nadają specyficzny i indywidualny charakter gminie i warto doceniać jej znaczenie w planowaniu przestrzennym oraz w planowaniu inwestycji publicznych.

W gminie Dobryszyce znajdują się dwa parki podworskie w Dobryszycach i Zdaniu, kilka

niedużych skwerów i wiele zieleni przydrożnej. Do zieleni urządzonej zaliczane są także cmentarze, sady, zieleń towarzysząca budynkom, boiska sportowe itp.

Dbałość o estetykę i krajobraz, to elementy, które kreują pozytywny wizerunek gminy. Ważne jest uporządkowanie przestrzenne jej centrum. Jego cennym fragmentem powinna być zieleń i wykorzystanie walorów geomorfologicznych Dobrzych, które są bardzo ciekawe i warto je uwidocznić i docenić (Projno). Uwzględnienie takich działań przyczyni się do poprawy postrzegania Dobrzych przez swoich mieszkańców oraz osób odwiedzających.

Tabela 15. Wielkości wskaźników charakteryzujących tereny zielone Gminy Dobryszyce w latach 2020-2023

Wskaźnik	2020	2021	2022	2023	Jednostka miary
Powierzchnia terenów zieleni osiedlowej	3,5	3,5	3,5	3,5	ha
Długość żywopłotów	87	87	0	0	m
Powierzchnia cmentarzy	1,5	1,5	1,5	1,5	ha
Powierzchnia lasów gminnych	2,10	2,1	2,1	2,1	ha
Nasadzenia drzew	0	0	0	24	szt.
Nasadzenia krzewów	0	0	0	0	szt.
Ubytki drzew	0	25	0	0	szt.
Ubytki krzewów	0	0	0	0	szt.

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

4.4.3. Tereny dolinne Kręcicy, Widawki i ich dopływów

Doliny rzek Kręcicy, Widawki i ich dopływów (dopływ z Dobrzych do Kręcicy, Dopływ z Borowiecka do Widawki, dopływ z Galonek i Zdanii do Kręcicy) spełniają funkcję najważniejszych lokalnych „korytarzy ekologicznych”. Choć pierwotny charakter dolin został zmieniony przez wylesienia, budowle wodne, progi, mosty, działalność rolniczą, pełnią one w dalszym ciągu najistotniejsze funkcje przyrodnicze na terenie gminy. Niezależnie od stopnia przekształcenia samych cieków, istniejące wzdłuż nich obszary otwarte stanowią miejsce rozwoju i migracji wielu objętych ochroną gatunków zwierząt. Rozwijają się tu zbiorowiska charakterystyczne dla terenów podmokłych roślinności. Rzeka ma ogromny wpływ na zróżnicowanie biocenotyczne w

dolinie i daleko poza nią. Ponadto pomaga utrzymać odpowiedni poziom wód gruntowych dzięki zjawisku przesiąkania wody rzecznej do gruntu. Nie mniej istotna jest rola cieków w kształtowaniu krajobrazu, którego są nierozdzielalną częścią.

Układ taki należy traktować jako ogromną wartość krajobrazową i wykorzystać najlepiej, jak to możliwe dla dobra rzeki, ekosystemów z nią związanych, ale przede wszystkim dla społeczności gminy. Przebieg stosunkowo szerokich dolin przez tereny zurbanizowane to także lepsze przewietrzanie - tereny dolinne tworzą swoiste korytarze klimatyczne. Znaczne przestrzenie pozbawione są źródeł hałasu, zanieczyszczeń powietrza i innych tego typu oddziaływań.

Warto dostrzec walory przyrodnicze, krajobrazowe i rekreacyjne cieków i zagospodarowywać doliny w takim właśnie kierunku. Sprzyjają temu również warunki gruntowo-budowlane (wysoki poziom wód gruntowych, niestabilne podłoże) ograniczające i utrudniające przeznaczenie terenów dolinnych pod zabudowę. Należy kontynuować działania służące wkomponowaniu cieków wodnych w krajobraz gminy, uwypukleniu ich walorów, przybliżeniu mieszkańcom, jako miejsca rekreacji i wypoczynku oraz zabezpieczeniu przed niszczeniem, czy niewłaściwym zagospodarowywaniem terenów dolinnych.

4.4.4. Formy ochrony przyrody gminy Dobryszyce i okolic

Rezerваты w pobliżu gminy Dobryszyce

W pobliżu północnej granicy Gminy Dobryszyce, w miejscowości Łuszczanowice (gm. Kleszczów znajduje się Rezerwat Łuszczanowice. Ustanowiony został w roku 1979 w celu ochrony fragmentu starodrzewu jodłowego, rosnącego na granicy naturalnego zasięgu występowania jodły w Polsce. Oprócz jodły na terenie rezerwatu rosną również sosny, dęby szypułkowe, graby pospolite, świerki pospolite. Podszycie stanowią: bez koralowy, kruszyna pospolita, zaś runo tworzą typowe gatunki lasów liściastych, tzn. gajowiec żółty, dąbrówka rozłogowa, fiołek leśny i zawilec gajowy. Wiek najstarszych drzewostanów sięga ponad 100 lat. Powierzchnia Rezerwatu Łuszczanowice wynosi 41,10 ha. Przez teren rezerwatu przebiega ścieżka przyrodniczo-leśna o długości 1,7 km z pięcioma przystankami, które pozwalają poznać walory przyrodnicze rezerwatu.

Obszar chronionego krajobrazu

Wzdłuż wschodniej granicy gminy rozciąga się Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Widawki. Jest to rozległy teren objęty ochroną na mocy rozporządzenia Wojewoda Łódzkiego z dnia 4 grudnia 2007 roku.

Jest on wyznaczony ze względu na potrzebę objęcia ochroną terenów wyróżniających się krajobrazem o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełniących funkcję korytarzy ekologicznych.

Na Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Widawki wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększenia różnorodności biologicznej.

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:

- utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych,
- sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych,
- tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych celem zwiększenia bioróżnorodności,
- utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków,
- zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów, na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych,
- pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu,
- zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaskowych oraz polan o wysokiej bioróżnorodności,
- utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:

- przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych,
- zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno – błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków,
- kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płątów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych,
- utrzymywanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych,
- prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstota i techniki koszenia),
- utrzymywanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:

- zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną,
- utrzymywanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów, szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej celem zwiększenia bioróżnorodności oraz ograniczenia spływu substancji biogennych,
- prowadzenie prac regulacyjnych cieków wodnych w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek,
- zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne celem zachowania dróg migracji gatunków,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

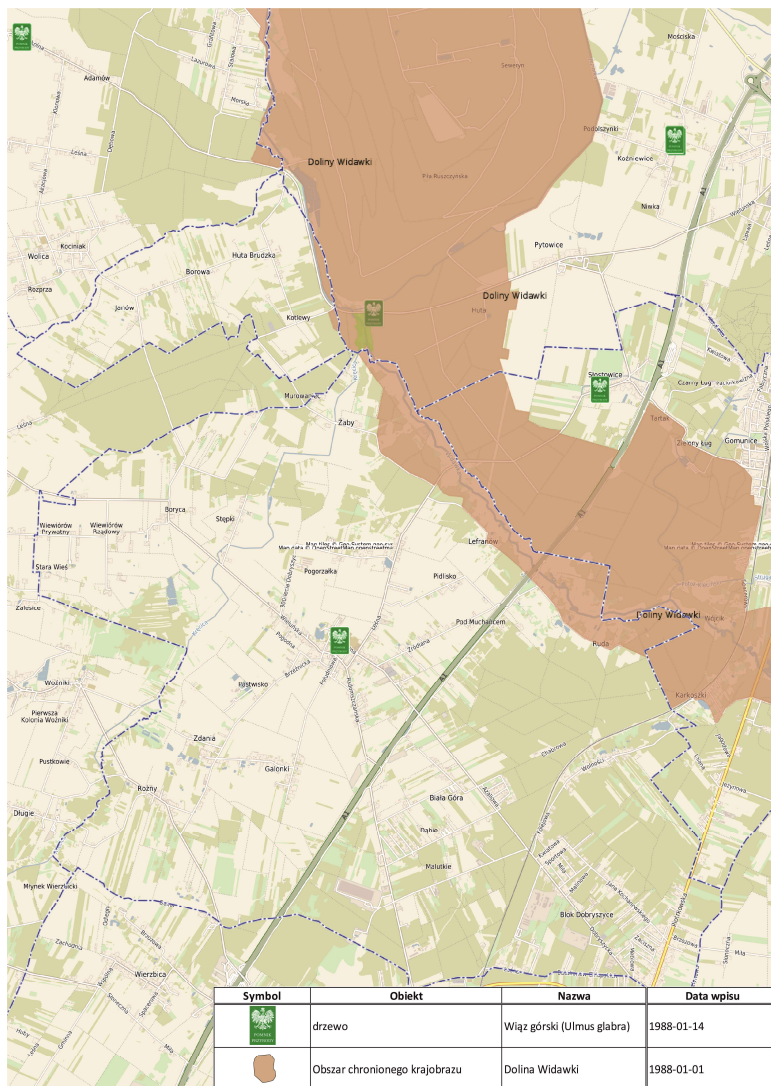
Pomniki przyrody

Uznanie za pomnik przyrody jest jedną z form ochrony przyrody żywej, bądź nieożywionej. Do pomników przyrody ożywionej zalicza się pojedyncze drzewa, krzewy, zabytkowe aleje drzew oraz grupy drzew odznaczające się sędziwym wiekiem, wielkością czy też niezwykle

kształtami. W granicach gminy Dobryszyce istnieje wiele egzemplarzy starych drzew, które zasługują na ochronę w formie pomników przyrody. Posiadają one duże walory przyrodnicze i krajobrazowe podnoszące estetykę krajobrazu.

W obszarze terytorialnym gminy znajduje się 1 obiekt, który posiada status prawny pomnika przyrody:

Na terenie parku przy Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Dobryszykach rośnie Wiąz górski - *Ulmus glabra* (Zarządzenie Nr 45/87 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 15 grudnia 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody).

Rysunek. Mapa przyrodnicza Gminy Dobryszyce.

4.4.5. Cele i kierunki działań.

Celem polityki ekologicznej państwa w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego jest „zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym), wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną.” W zakresie ochrony

i zrównoważonego rozwoju lasów zakłada się prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego. Oznacza to rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Zadania w skali województwa łódzkiego to:

1. Opracowanie audytu krajobrazowego województwa,
2. Porządkowanie statusu prawnego oraz powoływanie nowych obszarów chronionego krajobrazu w ramach systemu obszarów chronionych województwa,
3. Zapewnienie właściwej ochrony różnorodności biologicznej oraz walorów krajobrazowych w planowaniu przestrzennym, ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych poprzez adekwatne zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego lub/i decyzjach o warunkach zabudowy;
4. Nasadzenia drzew przy ulicach i drogach;
5. Uwzględnienie w dokumentach planistycznych oszczędnego gospodarowania przestrzenią pod zabudowę na terenach podmiejskich (w celu ograniczenia niekontrolowanego rozlewania się zabudowy).

Na terenie Gminy Dobryszyce głównym celem będzie **ochrona i kształtowanie wartości przyrodniczych.**

Zadania do realizacji w gminie:

1. Ochrona miejsc przyrodniczo cennych przed niewłaściwym zagospodarowaniem, ze szczególnym uwzględnieniem terenów dolinnych Kręcicy, Widawki i ich dopływów.
2. Zwiększanie walorów przyrodniczych Gminy.
3. Bieżąca inwentaryzacja różnorodności biologicznej: uzupełnianie wiedzy o rozmieszczeniu i zasobach przyrodniczych.
4. Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, w tym zapobieganie ich fragmentacji.
5. Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych;
6. Wzmacnianie znaczenia ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w planowaniu przestrzennym,
7. Renaturalizacja i poprawa stanu zachowania najcenniejszych, zniszczonych ekosystemów, zwłaszcza dolin rzecznych i siedlisk, w tym szczególnie obszarów wodnoblotnych i leśnych rozwój systemów naturalnej retencji wód
8. Ostrożność i ograniczenie przy wprowadzaniu gatunków obcych, które mogą zagrażać integralności naturalnych ekosystemów i stanowić zagrożenie dla gatunków rodzimych.
9. Prowadzenie szkoleń i edukacji w zakresie ochrony przyrody, krajobrazu i różnorodności

biologicznej.

10. Rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych, w tym obszarów wodno-błotnych i obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych.
11. Przebudowywanie drzewostanów zniekształconych lub uszkodzonych w wyniku działalności człowieka.
12. Rozwój turystyki i rekreacji, w tym rozwój systemu ścieżek przyrodniczo edukacyjnych i rowerowych.

4.5. Powietrze

4.5.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Najpoważniejszymi zanieczyszczeniami powietrza są gazy i pyły z procesów energetycznego spalania paliw, a wśród nich dwutlenek siarki emitowany w wyniku spalania paliw naturalnie zawierających związki siarki, dwutlenek azotu – powstający głównie w paleniskach w warunkach wysokiej temperatury oraz pyły powstające głównie podczas spalania paliw kopalnych. Innym poważnym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja komunikacyjna pochodząca głównie z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego.

Nie sposób nie wspomnieć o emisji bardzo różnorodnych substancji chemicznych wydzielających się w wyniku niekontrolowanego spalania odpadów głównie opakowaniowych z tworzyw sztucznych w gospodarstwach domowych – obserwowanego niestety w Polsce dość powszechnie.

Na terenie powiatu bełchatowskiego, w gminie Kleszczów skoncentrowany jest przemysł emitujący największe ilości gazów i pyłów do powietrza w całym województwie łódzkim. W konsekwencji powiat bełchatowski odpowiada za największą w województwie łódzkim emisję do atmosfery dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenku węgla, pomimo zastosowanych w Elektrowni Bełchatów nowoczesnych technologii znacznie redukujących te zanieczyszczenia.

Emisja z Elektrowni Bełchatów ze względu na wysokość kominów (ponad 300 m) nie wpływa bezpośrednio na jakość powietrza w najbliższych gminach, do których należy gmina Dobryszyce.

Podstawowym źródłem zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Dobryszyce jest emisja liniowa (komunikacyjna) koncentrująca się szczególnie wzdłuż dróg powiatowych i autostrady A1 oraz tzw. **niska emisja** - rozproszone urządzenia grzewcze kotłowni przydomowych opalane węglem lub miałem.

4.5.3. Cele i kierunki działań.

Podstawowym kierunkiem interwencji polityki ekologicznej państwa w zakresie ochrony powietrza jest likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania.

„Poprawa klimatu i jakości powietrza” to **kluczowy obszar inwestycyjny wojewódzkiej polityki ekologicznej**, a zadania w województwie to:

1. Opracowanie, aktualizacja i monitorowanie Programów ograniczania niskiej emisji lub Programów Gospodarki Niskoemisyjnej;
2. Prowadzenie monitoringu jakości powietrza (w tym monitoringu uzupełniającego);
3. Uwzględnianie w dokumentach planistycznych (mpzp, suikzp) zapisów wpływających na ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz wspierających adaptację do zmian klimatu (m.in. zachowanie korytarzy przewietrzania na obszarach zabudowanych, terenów zieleni), a także zabezpieczających mieszkańców przed uciążliwościami zapachowymi inwestycji;
4. Edukacja ekologiczna w zakresie jakości powietrza oraz promocja zasad efektywności energetycznej, a także kształtowanie prawidłowych zachowań dotyczących szkodliwości spalania odpadów w piecach i kotłach indywidualnych;
5. Modernizacja, likwidacja lub wymiana konwencjonalnych źródeł ciepła na niskoemisyjne w budynkach mieszkalnych, publicznych i innych;
6. Tworzenie systemów zachęt i wsparcia dla mieszkańców w celu wymiany i dalszej eksploatacji niskoemisyjnych źródeł ciepła (w szczególności dla mieszkańców zagrożonych ubóstwem energetycznym);
7. Prowadzenie specjalistycznego doradztwa energetycznego na poziomie gminnym (m.in. przez ekodoradców);
8. Inwentaryzacja źródeł niskiej emisji – ogrzewania lokali mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej;
9. Rozwój sieci gazowej i ciepłowniczej;
10. Wytwarzanie, dystrybucja i promowanie energii elektrycznej i ciepłej pochodzącej ze wszystkich źródeł odnawialnych;
11. Poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych, użyteczności publicznej i innych (w tym termomodernizacja);
12. Wdrażanie systemów kompleksowego zarządzania energią w budynkach publicznych oraz przedsiębiorstwach (w tym audyty energetyczne);
13. Kontrola przestrzegania zakazu spalania odpadów w piecach domowych oraz przestrzegania tzw. uchwały antysmogowej;
14. Modernizacja i wymiana na energooszczędne (w tym wykorzystujące OZE) systemów

- oświetlenia ulicznego oraz oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej;
15. Promowanie oraz stosowanie budownictwa niskoenergetycznego i pasywnego;
 16. Rozwój energetyki rozproszonej, szczególnie opartej na kogeneracji energii ciepłej i elektrycznej;
 17. Budowa i przebudowa dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych;
 18. Poprawa płynności ruchu na terenach miejskich poprzez budowę obwodnic;
 19. Rozwój transportu rowerowego w tym rozbudowa spójnego systemu dróg i ścieżek rowerowych, ciągów pieszorowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (np. stojaki na rowery, wypożyczalnie rowerów);
 20. Poprawa funkcjonowania systemu komunikacji publicznej m.in. budowa, przebudowa infrastruktury przystankowej, realizacja centrów przesiadkowych, węzłów multimodalnych, parkingów P&R, chodników;
 21. Rozwój komunikacji publicznej – wymiana taboru na pojazdy nisko – lub bezemisyjne (zasilane gazem LPG, LNG, CNG, hybrydowe lub elektryczne) a także wdrażanie rozwiązań podnoszących efektywność energetyczną w ruchu kolejowym;
 22. Rozwój połączeń kolejowych na terenie województwa oraz poprawa stanu infrastruktury dworcowej;
 23. Opracowanie i wdrażanie planów zrównoważonej mobilności miejskiej;
 24. Przygotowanie infrastruktury komunikacyjnej do obsługi samochodów elektrycznych (m.in. punktów ładowania samochodów osobowych);
 25. Dostosowanie floty pojazdów do wymogów odnośnie elektromobilności;
 26. Czyszczenie powierzchni jezdni na mokro w okresach bezdeszczowych oraz po okresie zimowym w ciągach ulic głównych w miastach powiatowych i na prawach powiatu;
 27. Budowa i modernizacja instalacji przechwytywania zanieczyszczeń powietrza, pochodzących z emisji punktowej;
 28. Modernizacja instalacji technologicznych oraz instalacji spalania paliw do celów technologicznych.

Celem Gminy Dobryczyce jest **Poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez systematyczne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń.**

Zadania na terenie gminy:

1. Wprowadzanie i promocja nowych technologii w energetyce ciepłej ograniczających emisję;
2. Zastępowanie paliw nieodnawialnych zarówno w systemach grzewczych jak również w transporcie przez źródła odnawialne: elektrownie wiatrowe i wodne, baterie słoneczne, biopaliwa itp.;

3. Wprowadzanie do procesów produkcyjnych technologii ograniczających emisję zanieczyszczeń do powietrza, w tym większe wykorzystanie paliw ekologicznych np. ogrzewanie z wykorzystaniem biomasy, energii słonecznej;
4. Nadzór nad podmiotami odprowadzającymi zanieczyszczenia do powietrza;
5. Wspieranie i promocja działań na rzecz rozwoju odnawialnych źródeł energii;
6. Oszczędzanie energii poprzez docieplanie i uszczelnianie budynków;
7. Kształtowanie sprawnego lokalnego układu komunikacyjnego dla przemieszczania ludzi i towarów (modernizacja infrastruktury drogowej);
8. Budowa ścieżek rowerowych;
9. Rozwój i promocja transportu zbiorowego;
10. Zadrzewienia nieużytków, nasadzenia roślinności wzdłuż szlaków komunikacyjnych;
11. Edukacja społeczności lokalnej w zakresie oszczędzania energii, odnawialnych źródeł energii, szkodliwości spalania odpadów z tworzyw sztucznych w piecach w indywidualnych gospodarstwach domowych.

4.6. Klimat akustyczny

Jednym z bardziej istotnych czynników determinujących jakość środowiska jest hałas, rozumiany jako uciążliwy, przeszkadzający i szkodliwy dźwięk. Problem ten szczególnie dotyczy mieszkańców miast, ale też mieszkańców, których domy znajdują się przy szlakach komunikacyjnych (Dobryczyce, Blok Dobryczyce, Rożny oraz nieruchomości położone najbliżej autostrady A1). Powszechność występowania hałasu powoduje wiele negatywnych skutków, szczególnie dla jakości życia i zdrowia ludzi. Kumulując się w czasie może prowadzić np. do częściowej lub całkowitej utraty słuchu.

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu (z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne) wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu

Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
	Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
	L _{Aeq D} przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	L _{Aeq N} przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	L _{Aeq D} przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	L _{Aeq N} przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
a) Strefa ochronna „A” uzdrowiska	50	45	45	40
a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży c) Tereny domów opieki	61	56	50	40
a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej	65	56	55	45
Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tysięcy	68	60	55	45

(Źródło: rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r., poz. 112)

Coraz większy procent ludności, na coraz większym obszarze jest dotknięty hałasem. Do zanieczyszczenia środowiska przyczynia się hałas kolejowy, lotniczy, przemysłowy i drogowy przy czym ten ostatni stanowi największe zagrożenie w nadchodzących latach na terenie gminy.

Na poziom hałasu na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie dróg komunikacyjnych wpływają:

- natężenie ruchu;
- średnia prędkość strumienia pojazdów;
- struktura ruchu;
- stopień płynności ruchu;

- stan techniczny pojazdów i nawierzchni;
- nachylenie wzdłużne nawierzchni;
- ukształtowanie i zagospodarowanie terenu, ekrany akustyczne.

Ważna jest poprawa warunków ruchu drogowego zapewniająca większą płynność i przepustowość sieci drogowej oraz budowa i promowanie alternatywnych rozwiązań ograniczających ilość pojazdów mechanicznych poruszających się po ulicach: budowa ścieżek rowerowych, regeneracja sprawnego transportu zbiorowego, itd.

4.6.1. Cele i kierunki działań.

W polityce ekologicznej państwa oraz województwa zagadnienia ochrony przed hałasem wpisują się w wpisują się szerzej w ochronę klimatu i powietrza. W **wojewódzkim programie ochrony środowiska** zaplanowano do realizacji następujące zadania:

1. Sporządzanie map akustycznych dla terenów, dla których istnieje obowiązek prawny;
2. Wdrożenie, aktualizacja i monitorowanie programów ochrony środowiska przed hałasem;
3. Stosowanie zasad ochrony przed hałasem oraz uwzględnianie wyników map akustycznych w nowotworzonych planach zagospodarowania przestrzennego;
4. Poprawa jakości infrastruktury transportu publicznego (szynobusów, autobusów i tramwajów);
5. Stosowanie nowoczesnych nawierzchni niskohałasowych, w przypadku remontów i przebudów odcinków drogowych;
6. Integracja transportu publicznego na terenach miast z transportem podmiejskim.

Cel Gminy Dobryszyce jest spójny z celami wyższych szczebli: **Zmniejszenie zagrożenia emisją hałasu, pochodzącą zwłaszcza od środków transportu.**

Szczegółowe zadania do realizacji na terenie gminy:

1. Zabezpieczanie i modernizacja budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej szczególnie narażonych na hałas, pod kątem zabezpieczeń akustycznych (głównie montaż okien dźwiękoszczelnych);
2. Poprawa stanu technicznego dróg, wprowadzanie nawierzchni ograniczających hałas;
3. Budowa nowych ścieżek rowerowych;
4. Modernizacja i promocja transportu zbiorowego;
5. Uwzględnianie emisji hałasu w planowaniu przestrzennym, przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub przy wprowadzaniu w nich zmian;
6. Nadzór nad instalacjami emitującymi hałas do środowiska przez służby wojewódzkiego in-

spektora ochrony środowiska oraz organy ochrony środowiska: starostę lub marszałka województwa.

4.7. Poważne awarie

Państwa członkowskie UE zobowiązane są uwzględniać w swoich strategiach i planach zagospodarowania przestrzennego zapobieganie poważnym awariom i ograniczanie ich skutków. Zasadnicze znaczenie ma właściwa lokalizacja nowych obiektów, w których mogą wystąpić nadzwyczajne zagrożenia dla środowiska, oraz wyznaczenie stref i ochrona terenu.

Do ochrony środowiska przed poważnymi awariami zobowiązani są: prowadzący zakłady stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, przedsiębiorcy transportujący substancje niebezpieczne oraz organy administracji państwowej. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska określa kompetencje i sposób przeciwdziałania poważnym awariom, instrumenty prawne służące przeciwdziałaniu poważnej awarii przemysłowej, obowiązki prowadzącego zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia awarii przemysłowej. Nakłada ona na Państwową Straż Pożarną obowiązki w zakresie zapobiegania poważnym awariom i współdziałania w tym temacie z innymi jednostkami.

Polskie prawo określa rodzaje i ilości substancji niebezpiecznych, których obecność w danym zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Rola gmin sprowadza się tu do właściwego planowania przestrzennego oraz udziału w krajowym systemie zarządzania kryzysowego.

Przez teren gminy wiodą szlaki komunikacyjne, po których odbywa się transport różnych materiałów niebezpiecznych. Są to: droga krajowa A1 oraz linia kolejowa.

Na stronie internetowej Gminy Dobryszyce zamieszczane są ostrzeżenia, komunikaty oraz instrukcje dotyczące możliwości wystąpienia i sposobu zachowania się w przypadku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych, komunikacyjnych oraz innych sytuacji niebezpiecznych, jak pożary, powodzie, klęski żywiołowe.

4.7.1. Cele i kierunki działań.

Kierunki interwencji w **polityce ekologicznej** to przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej.

Obszarem działań dla **województwa łódzkiego** są „zagrożenia poważnymi awariami”, a planowane zadania to:

1. Prowadzenie działalności inspekcyjnej podmiotów gospodarczych o dużym i zwiększonym

- ryzyku wystąpienia awarii oraz potencjalnych sprawców awarii;
2. Prowadzenie i aktualizacja rejestru poważnych awarii oraz zakładów mogących powodować poważną awarię;
 3. Analizowanie i opiniowanie dokumentacji związanej z funkcjonowaniem zakładów ZDR i ZZR (m.in. Raporty o bezpieczeństwie, Programy zapobiegania awariom, Wewnętrzne plany operacyjno - ratownicze);
 4. . Badanie przyczyn oraz usuwanie skutków poważnych awarii przemysłowych;
 5. Poprawa technicznego wyposażenia służb WIOŚ, PWIS, PSP, OSP;
 6. Edukacja w zakresie właściwych zachowań w sytuacjach zagrożenia wśród mieszkańców. Obowiązki związane z poważnymi awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzących zakłady o dużym ryzyku i zakłady o zwiększonym ryzyku oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, wojewodzie i staroście.

Celem dla Gminy Dobryczyce jest: **Zapobieganie wystąpieniu poważnych awarii, ochrona zdrowia i życia mieszkańców i środowiska,**

Kierunki działań:

1. Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego miejsc narażonych na wystąpienie poważnych awarii,
2. Właściwa lokalizacja nowych obiektów, w których mogą wystąpić nadzwyczajne zagrożenia dla środowiska,
3. Właściwe wyposażenie oraz szkolenie OSP w zakresie możliwości wystąpienia zagrożeń środowiska, w tym poważnych awarii przemysłowych.

4.8. Gospodarka odpadami

Odpady komunalne

Gmina Dobryczyce realizuje zapisy ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie poprzez zorganizowanie kompleksowego odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości.

Tabela 17. Masa wytworzonych odpadów komunalnych na terenie Gminy Dobryczyce

Rok	Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	Masa odpadów (t)	Masa odpadów (tys. t)	Z gospodarstw domowych (t)	Z innych źródeł (t)
2020	302	1.389,96	1,39	1.217,74	172,22
2021	320	1.468,33	1,47	1.349,29	119,04
2022	310	1.417,38	1,42	1.297,58	119,80
2023	316	1.446,58	1,45	1.311,32	135,26

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Wydzielono następujące frakcje odpadów, które można w sposób selektywny przekazać do zagospodarowania:

1. przeterminowanych leków (punkty zbiórki w aptekach);
2. zużytych baterii i akumulatorów;
3. zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego tj. mebli i innych odpadów wielkogabarytowych;
4. zużytych opon pochodzących z gospodarstwa domowego;
5. papieru i tektury w szczególności opakowań papierowych i kartonowych, czasopism, zeszytów, książek, wolnych od zszywek i innych części metalowych;
6. szkła, a w szczególności opakowań szklanych – butelek, słoików, i innych, wolnych od zanieczyszczeń metalowych i zanieczyszczeń z tworzyw sztucznych;
7. tworzyw sztucznych a w szczególności opakowań z tworzyw sztucznych – butelek po napojach, butelek po płynach do prania i mycia, opakowań po artykułach spożywczych i kosmetycznych;
8. opakowań wielomateriałowych, a w szczególności opakowań po sokach i mleku typu Tetra-Pack;
9. metali, a w szczególności opakowań aluminiowych, opakowań ze stali;
10. odpadów zielonych i odpadów ulegających biodegradacji – odpadów kuchennych, opakowań ulegające biodegradacji. Odpady te należy kompostować;
11. chemikaliów – w szczególności farb, lakierów, środków ochrony roślin, środków owadobójczych itp.;
12. odpadów budowlanych i rozbiórkowych;
13. tekstyliów i odzieży;
14. odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych, powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek;
15. popiołów.

Tabela 18. Masa selektywnie odebranych odpadów komunalnych na terenie Gminy Dobryszyce

Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku			Rok			
Rodzaje odpadów	Pochodzenie odpadów	j.m.	2020	2021	2022	2023
papier i tektura	ogółem	t	0,00	0,12	3,48	9,02
papier i tektura	z gospodarstw domowych	t	0,00	0,12	0,68	1,00
papier i tektura	z innych źródeł (usług ko-	t	0,00	0,00	2,80	8,02

	munalnych, handlu, ma- łego biznesu, biur i insty- tucji)					
szkło	ogółem	t	87,76	97,26	103,42	100,04
szkło	z gospodarstw domo- wych	t	87,76	97,26	99,82	92,58
szkło	z innych źródeł (usług ko- munalnych, handlu, ma- łego biznesu, biur i insty- tucji)	t	0,00	0,00	3,60	7,46
tworzywa sztuczne	ogółem	t	119,26	140,40	159,20	145,00
tworzywa sztuczne	z gospodarstw domo- wych	t	119,26	140,40	153,00	135,66
tworzywa sztuczne	z innych źródeł (usług ko- munalnych, handlu, ma- łego biznesu, biur i insty- tucji)	t	0,00	0,00	6,20	9,34
niebezpieczne	ogółem	t	0,00	0,02	0,02	0,04
niebezpieczne	z gospodarstw domo- wych	t	0,00	0,02	0,02	0,04
zużyte urządzenia elek- tryczne i elektroniczne ra- zem	ogółem	t	0,34	3,04	4,04	0,26
zużyte urządzenia elek- tryczne i elektroniczne ra- zem	z gospodarstw domo- wych	t	0,34	3,04	4,04	0,26
wielkogabarytowe	ogółem	t	41,00	33,97	21,34	59,76
wielkogabarytowe	z gospodarstw domo- wych	t	41,00	33,97	21,34	59,56
wielkogabarytowe	z innych źródeł (usług ko- munalnych, handlu, ma- łego biznesu, biur i insty- tucji)	t	0,00	0,00	0,00	0,20
biodegradowalne	ogółem	t	31,02	33,90	62,30	153,88
biodegradowalne	z gospodarstw domo- wych	t	28,96	33,18	62,30	153,88
biodegradowalne	z innych źródeł (usług ko- munalnych, handlu, ma- łego biznesu, biur i insty- tucji)	t	2,06	0,72	0,00	0,00
baterie i akumulatory razem	ogółem	t	0,00	0,04	0,08	0,04
baterie i akumulatory razem	z gospodarstw domo- wych	t	0,00	0,04	0,08	0,04
zmieszane odpady opakowa- niowe	ogółem	t	21,24	1,72	10,52	18,82
zmieszane odpady opakowa- niowe	z gospodarstw domo- wych	t	12,24	0,00	0,00	0,00
zmieszane odpady opakowa- niowe	z innych źródeł (usług ko- munalnych, handlu, ma- łego biznesu, biur i insty- tucji)	t	9,00	1,72	10,52	18,82
pozostałe	ogółem	t	36,90	103,98	141,00	268,82

pozostałe	z gospodarstw domowych	t	36,90	103,98	141,00	268,82
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne - niebezpieczne	ogółem	t	0,34	1,92	3,68	0,00
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne - niebezpieczne	z gospodarstw domowych	t	0,34	1,92	3,68	0,00
ogółem		%	24,3	28,2	35,7	52,2
z gospodarstw domowych		%	26,8	30,5	37,2	54,3
papier i tektura, metale, szkło i tworzywa sztuczne		%	14,9	16,2	18,8	17,6
biodegradowalne		%	2,2	2,3	4,4	10,6

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Na terenie nieruchomości, na której **nie zamieszkują mieszkańcy** oraz na których **prowadzona jest działalność gospodarcza**, właściciele muszą wyposażyć obiekt w pojemniki do gromadzenia odpadów komunalnych, poprzez zawarcie indywidualnych umów z przedsiębiorstwem wpisanym do rejestru działalności regulowanej na terenie Gminy.

Tabela 19. Ważniejsze wskaźniki charakteryzujące gospodarkę odpadami na terenie Gminy Dobryszyce

Wskaźniki gospodarki odpadami komunalnymi	Jednostka miary	Rok			
		2020	2021	2022	2023
wskaźnik przedsiębiorstw realizujących odbiór zmieszanych odpadów komunalnych	%	30,0	37,5	42,9	42,9
wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkaných	%	84,7	88,9	89,4	86,8
wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkaných	%	15,3	11,1	10,6	13,2
wskaźnik efektywności kosztowej ogółem usług odebranych odpadów komunalnych	zł/t	772,68	916,01	918,60	1.149,61
wydatki budżetowe na gospodarkę odpadami	1000 zł/tonę	-		0,92	1,15
koszty gospodarki odpadami	tys. zł			1.303	1.663

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Zgodnie z Uchwałą z dnia 27 sierpnia 2020 r. Nr XXII/143/20 zwalnia się w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi kompostujących bioodpady stanowiące odpady komunalne w kompostowniku przydomowym w wysokości 2,00 zł od osoby zamieszkującej nieruchomość.

Ważne jest wykształcenie wśród wszystkich grup społecznych odpowiedzialnych i świadomych zachowań w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami, poprzez:

- realizację polityki edukacyjnej i informacyjnej na temat selektywnej zbiórki odpadów i przez

- to prowadzenie ekologicznego sposobu życia we własnym domu,
- świadome dokonywanie zakupów (minimalizacja wpływu reklam),
 - przekonywanie do kupowania rzeczy trwałych,
 - wybieranie towarów bezodpadowych oraz posiadających opakowanie łatwo ulegające całkowitej degradacji lub nadające się do utylizacji,
 - rozpowszechnienie wiedzy, dotyczącej możliwości powtórnego wykorzystania odpadów (recykling) oraz wynikających z tego korzyści ekonomicznych,
 - wskazywanie konkretnych działań poprawiających efektywność gospodarki odpadami.

Ze względu na zróżnicowany poziom wiedzy społeczeństwa na temat gospodarki odpadami prowadzenie programu edukacyjno-informacyjnego powinno być przeprowadzane na różnych poziomach zaawansowania wiedzy oraz dla poszczególnych grup wiekowych.

Wobec powyższego programy edukacyjne kierowane będą do następujących grup odbiorców:

- dzieci (przedszkola, szkoły podstawowe) i młodzież,
- nauczyciele,
- dorośli mieszkańcy w następujących grupach zawodowych: urzędnicy administracji państwowej, pracownicy spółdzielni mieszkaniowych, przedstawiciele biznesu, rolnicy,
- pozostali dorośli mieszkańcy.

4.8.1. Cele i kierunki działań.

Cel polityki ekologicznej w tym zakresie to **gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym**.

Celem wyznaczonym dla Województwa Łódzkiego jest **gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa łódzkiego. Wśród zadań zmierzających do realizacji tego celu zaplanowano:**

- Monitorowanie gospodarki odpadami sektora gospodarczego poprzez weryfikację zbiorczych zestawień danych o rodzajach i ilości odpadów oraz o sposobach gospodarowania nimi;
- Roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi przekazywane ministrowi właściwemu do spraw środowiska;
- Prowadzenie rejestru wyrobów zawierających azbest;
- Sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest;
- Rozwój gospodarki obiegu zamkniętego (cyrkularnej) w województwie, w tym tworzenie i utrzymanie punktów napraw i ponownego użycia produktów lub części produktów niebędących odpadami;
- Działania ukierunkowane na niemarnowanie żywności;

- Działania edukacyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz właściwego postępowania z odpadami (w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji);
- Przeprowadzenie kontroli sprawdzających dostosowanie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne oraz innych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów do wymogów prawnych i kontrola w zakresie przestrzegania warunków decyzji;
- Modernizacja, budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
- Budowa, rozbudowa i modernizacja instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, w tym bioodpadów i frakcji odpadów odbieranych/zbieranych selektywnie;
- Ograniczenie możliwości rozprzestrzeniania zanieczyszczeń z terenów innych niż składowiska odpadów, na których gromadzone były odpady;

Celem Gminy Dobryszyce będzie usprawnianie systemu gospodarki odpadami komunalnymi oraz selektywnej zbiórki odpadów na terenie gminy oraz ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów.

Cel powyższy będzie realizowany poprzez następujące działania:

1. Egzekwowanie zapisów wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku na terenie gmin i regulaminu utrzymania czystości i porządku;
2. Dążenie do osiągnięcia poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych;
3. Roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi przekazywane UMWŁ i WIOŚ;
4. Realizacja zadań wynikających z Programów usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy;
5. Identyfikacja i likwidacja dzikich wysypisk odpadów;
6. Działania edukacyjnoinformacyjne dotyczące właściwego postępowania z odpadami w tym zwiększenia efektywności selektywnego zbierania u „źródła” oraz edukacja w zakresie minimalizacji produkcji odpadów.

4.9. Racjonalizacja wykorzystania materiałów i surowców

Zrównoważone wykorzystanie surowców jest korzystne zarówno ze względów ochrony środowiska, jak i ekonomii prowadzonych procesów technologicznych w zakładach oraz oszczędności w gospodarstwach domowych. Wytwórcy z sektora gospodarczego poprzez ograni-

czenie zużycia surowców naturalnych, w tym wody i energii minimalizują oddziaływanie na środowisko, jednocześnie ponosząc niższe opłaty za korzystanie ze środowiska oraz redukując koszty energii i surowców stosowanych w produkcji.

Celem jest wdrożenie idei zrównoważonej produkcji i konsumpcji. Należy skoncentrować wysiłki na jak największym ograniczaniu zanieczyszczeń, uciążliwości i zagrożeń u źródła.

Działania w tym zakresie obejmować mają m.in.:

- Zmniejszenie zużycia wody w sektorze komunalnym,
- Ograniczenie wodochłonności produkcji przemysłowej,
- Ograniczenie materiałochłonności,
- Ochronę i racjonalizację eksploatacji zasobów kopalin.

4.9.1. Ograniczenie zużycia wody w sektorze komunalnym.

Celem polityki ekologicznej w zakresie racjonalizacji użytkowania wody jest zmniejszenie zapotrzebowania na wodę i ograniczenie odprowadzanych do odbiorników ładunków zanieczyszczeń do poziomu uzyskiwanego w państwach OECD. Największe pole do działania w tym zakresie mają zakłady produkcyjne i jednostki funkcjonujące w sektorze komunalnym.

W ciągu ostatnich dekad zauważalne są spadki zużycia wody, głównie ze względu na jej rosnące koszty, jak i poprawę świadomości społeczeństwa. Zarówno w sektorze komunalnym, jak i w przemyśle zauważalne są oszczędności. Przekłada się to także na ilości odprowadzanych ścieków i ma korzystne znaczenie zarówno dla ochrony zasobów wód podziemnych, jak i poprawy stanu wód powierzchniowych.

4.9.2. Ograniczanie materiałochłonności w tym zużycia wody, energochłonności i odpadowości

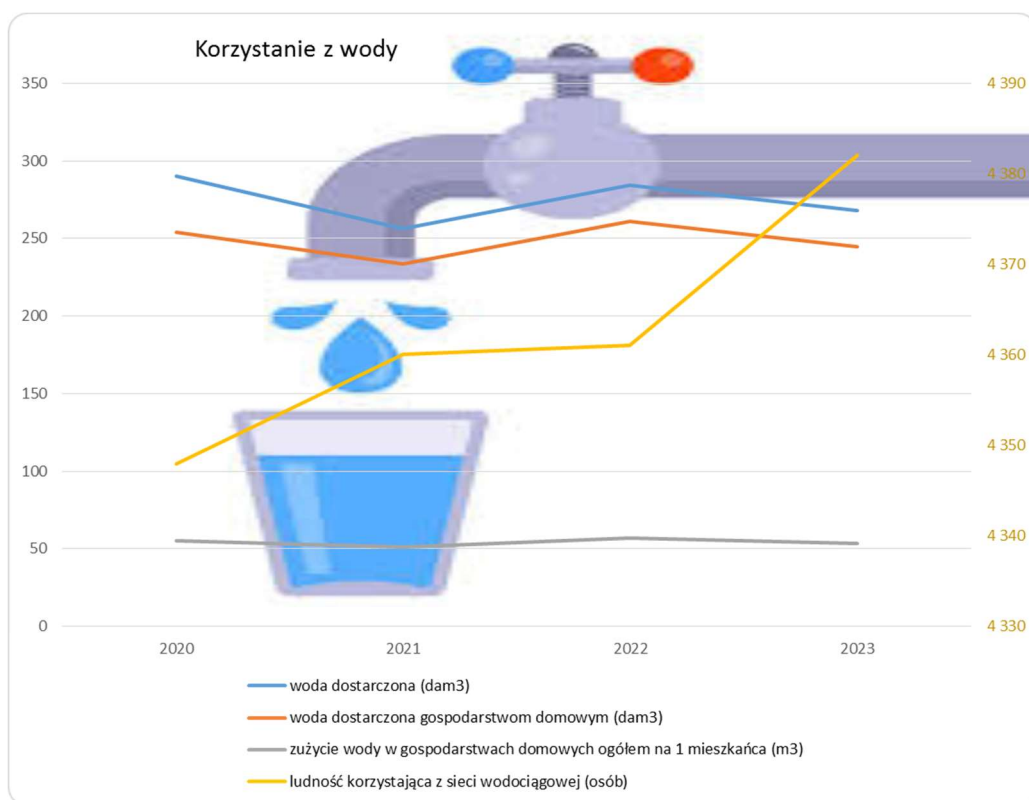
Polityka ekologiczna państwa zakłada ograniczenie materiałochłonności produkcji. Należy zmierzać do ograniczania zużycia materiałów, wody i energii do poziomu średniego w krajach OECD. Konieczne jest wdrożenie do praktyki przemysłowej programów naprawczych poprzez m.in. dostosowanie technologii do najlepszych dostępnych technik. Działania te nie powinny jednak pogorszyć dostępności ludności do poszczególnych zasobów i nie powinny ograniczać rozwoju gospodarczego.

Założenia te kierowane są głównie do podmiotów gospodarczych, ale także do jednostek obsługujących sektor komunalny w zakresie podaży wody lub energii. Zadaniem jednostek samorządowych powinna być popularyzacja metod ograniczających presję na środowisko.

Efektywność wykorzystania materiałów i surowców uległa dużej poprawie w ostatnich dziesięcioleciach, a wymusiła to rozwijająca się gospodarka rynkowa, realne ceny surowców i

energii, ciągle zwiększający się w kosztach materiałów i surowców udział kosztów korzystania ze środowiska w trakcie ich pozyskiwania, a także zwiększająca się świadomość ekologiczna społeczeństwa. Było to możliwe dzięki wielu inwestycjom w przemyśle, transporcie i gospodarce komunalnej, a także wdrożeniu wodooszczędnych technologii przez podmioty gospodarcze.

Strategia wynikająca z polityki ekologicznej UE zakłada dalsze ograniczenie zużycia surowców i energii.

4.9.3. Cele i kierunki działań.

Krajowa polityka ekologiczna zakłada zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska.

Racjonalne wykorzystanie materiałów i surowców jest także jednym z celów polityki ekologicznej Gminy Dobryszyce.

Działania na terenie gminy:

1. Termomodernizacja budynków mieszkalnych, obiektów użyteczności publicznej i innych pomieszczeń;
2. Promowanie i wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych (modernizacja urządzeń, montaż liczników wody);

3. Modernizacja sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody;
4. Promowanie i wspieranie działań mieszkańców w zakresie możliwości oszczędzania wody, w tym budowy urządzeń do retencjonowania wód opadowych;
5. Wdrażanie programów ograniczania materiałochłonności i odpadowości produkcji poprzez m.in. stosowanie najlepszych dostępnych technik,
6. Wykorzystywanie instrumentów planowania przestrzennego i oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć dla ochrony kopalin i wód podziemnych,
7. Prowadzenie szkoleń dla prowadzących działalność rolniczą w zakresie możliwości zastosowania wodooszczędnych technik nawadniania gruntów ornych oraz sposobów retencjonowania i zagospodarowania wód opadowych w rolnictwie wraz z przekazywaniem informacji o możliwych programach pozyskiwania środków na realizację działań w dowiezaniu do specyfiki produkcji rolnej.

4.10. Edukacja ekologiczna

Świadomość ekologiczna społeczeństwa jest najważniejszym czynnikiem determinującym racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska. Działania służące podnoszeniu wiedzy o środowisku i potrzebie jego ochrony przynoszą wymierne efekty. Aby zrealizować cele polityki ekologicznej Gminy zapisane w Programie ochrony środowiska, konieczne jest uczestnictwo w tym procesie całej społeczności.

Podstawowe znaczenie dla szerokiego, społecznego udziału w urzeczywistnianiu celów ekologicznych ma:

1. odpowiednia edukacja ekologiczna,
2. zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku,
3. umożliwienie społeczeństwu możliwości wyrażania swoich opinii i wpływania na podejmowane, istotne dla środowiska decyzje.

W prowadzeniu edukacji warto wykorzystać potencjał pozarządowych organizacji ekologicznych.

Edukacja ekologiczna kształtuje pozytywne relacje między człowiekiem, a przyrodą, uświadamia zależność człowieka od środowiska oraz uczy odpowiedzialności za dokonywane zmiany.

Polityka ekologiczna państwa, za jedno z głównych zadań dla organów władzy wszystkich szczebli i organizacji społecznych do tego powołanych, stawia utworzenie systemu powszechnej edukacji ekologicznej.

Edukacja formalna ma się znaleźć w programach nauczania począwszy od przedszkoli, a skończywszy na studiach wyższych.

Równie ważna jest edukacja środowiskowa, tzw. nieformalna – podejmowanie różnego rodzaju prób dotarcia do społeczeństwa w celu promocji postaw ekologicznych oraz wyrobienia wrażliwości społecznej i postawy dezaprobaty wobec aktów wandalizmu i zanieczyszczania środowiska.

Znaczna część problemów środowiskowych gminy wynika z niedostatecznej świadomości ekologicznej części jej mieszkańców. Pozbywanie się odpadów w lasach, spalanie ich w kotłowniach domowych, odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków do ziemi lub cieków wodnych to niestety nadal standardowe działanie niektórych mieszkańców.

Drugim ważnym elementem w kreowaniu postaw prośrodowiskowych jest zapewnienie społeczeństwu prawa do udziału w podejmowaniu decyzji ekologicznych i pełnego dostępu do informacji o środowisku oraz o wszelkich działaniach mających na nie wpływ. Gwarantuje to polskie prawodawstwo, a szczegółowo reguluje *ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2024.1112 t.j. z dnia 2024.07.25 ze zmianami)*.

Sukcesywne podnoszenie wiedzy ekologicznej mieszkańców, władz samorządowych, pracowników administracji i służb odpowiedzialnych za środowisko oraz włączanie społeczności miasta do czynnego udziału w poprawie stanu środowiska skutkować będzie harmonijnym, zrównoważonym rozwojem akceptowanym przez świadome społeczeństwo.

Z przeprowadzonej analizy stanu środowiska w gminie Dobryszyce oraz podsumowania działań proekologicznych prowadzonych przez Samorząd i instytucje mu podległe wynika, że Gmina wykorzystuje wszelkie możliwości poprawy stanu środowiska przyrodniczego i krajobrazu. Wiele z tych działań, często bardzo ważnych, kosztownych i pracochłonnych, zostaje niezauważane przez mieszkańców. Warto uruchomić jak najwięcej form popularyzacji i promocji Gminy Dobryszyce przyjaznej środowisku.

4.10.1. Cele i kierunki działań

Krajowa polityka ekologiczna zakłada podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, prowadzącą do:

- proekologicznych zachowań konsumenckich,
- prośrodowiskowych nawyków i pobudzenia odpowiedzialności za stan środowiska,
- organizowania akcji lokalnych służących ochronie środowiska,
- uczestniczenia w procedurach prawnych i kontrolnych dotyczących ochrony środowiska.

Dla całego województwa łódzkiego wytyczone zostały następujące kierunki działań:

1. Promowanie dobrych nawyków w zakresie gospodarki ściekowej w gospodarstwach domowych i rolnych;
2. Promocja rolnictwa ekologicznego i integrowanego oraz dobrych praktyk rolniczych;

3. Działania edukacyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz właściwego postępowania z odpadami (w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji);
4. Działania edukacyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz właściwego postępowania z odpadami (w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji);
5. Prowadzenie działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnym w zakresie ochrony przyrody;
6. Promowanie zalesień jako alternatywnego sposobu zagospodarowania nieużytków i gruntów nieprzydatnych rolniczo;
7. Edukacja w zakresie właściwych zachowań w sytuacjach zagrożenia wśród mieszkańców.

W gminie Dobryszyce celem jest **włączenie społeczeństwa do działań na rzecz ochrony środowiska** zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”.

Zadania na terenie gminy:

1. Kontynuowanie dotychczasowych działań w zakresie edukacji ekologicznej;
2. Zamieszczanie na stronie internetowej Urzędu Gminy, tablicach ogłoszeń oraz w miejscach publicznie dostępnych, w postaci obwieszczeń i prostych instrukcji, informacji o:
 - 1) zasadach postępowania z odpadami, nieczystościami ciekłymi,
 - 2) ochronie przyrody i lasów,
 - 3) ochronie powierzchni ziemi,
 - 4) sankcjach, jakich można się spodziewać w razie nieprzestrzegania przepisów;
3. Prowadzenie skutecznych akcji uświadamiających, jak należy postępować z odpadami niebezpiecznymi, takimi jak: przeterminowane leki, opakowania po środkach ochrony roślin, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny. W akcje powinno się zaangażować właścicieli aptek oraz sprzedawców zobowiązanych do odbierania tego rodzaju odpadów niebezpiecznych;
4. Upowszechnianie informacji o środowisku poprzez m.in. zamieszczanie na stronie internetowej Urzędu wymaganych prawem lub ważnych dla społeczeństwa informacji o środowisku i jego ochronie.

5. OCENA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY DOBRYSZYCE W LATACH 2020-2023 ORAZ PRZEDSTAWIENIE PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH W GMINIE

Na terenie Gminy Dobryczyce w latach 2020-2024 wykonano kluczowe zadania zmierzające do poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Przy ograniczonym budżecie dokonano ogromnych starań o pozyskanie wszelkich dostępnych środków zewnętrznych na rzecz zrównoważonego rozwoju gminy. Ogromne wsparcie uzyskali właściciele budynków jednorodzinnych w kilku zorganizowanych przez Gminę programach polegających na wyposażeniu gospodarstw domowych w urządzenia OZE. Gmina każdorazowo zawalczyła o środki zewnętrzne, zorganizowała zakup i montaż urządzeń, rozliczyła zadania. W efekcie ponad połowa budynków w gminie korzysta z OZE. Gmina ponadto udziela wsparcia w samodzielnym ubieganiu się mieszkańców o dotacje z prośrodowiskowych funduszy zewnętrznych.

Ważnym zadaniem było wybudowanie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Dobryszycach.

Dokonano termomodernizacji kilku budynków użyteczności publicznej, a także wymieniono starą kotłownię na pompę ciepła w Szkole w Borowiecku.

Innym, realizowanym w okresie sprawozdawczym zadaniem była przebudowa i rozbudowa istniejących oczyszczalni ścieków. Celem, poza rozszerzeniem ilości odbiorców była poprawa jakości odprowadzanych ścieków oraz konieczność wybudowania stacji zlewnej dla nieczystości ciekłych.

Zadania powyższe nie rozwiązują jeszcze wielu problemów środowiskowych ale są dużym krokiem do poprawy jakości życia mieszkańców w tym zakresie.

Tabela 20. Ważniejsze wskaźniki ukazujące tendencje zmian w latach 2020-2023 ważne z punktu widzenia środowiska przyrodniczego w Gminie Dobryczyce

Wskaźniki	Rok 2020	Rok 2023	Jednostka miary
Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej	85,7	87,4	km
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	0,7	0,7	dam3

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	290,1	276,8	dam3/rok
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	24,6	25,5	km
Połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	488	523	szt.
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu:			
BZT5	742	1 031	kg/rok
ChZT	4 320	4 946	kg/rok
Zawiesina	1 427	1 030	kg/rok
Osady ściekowe wytworzone w ciągu roku	31	24	t
Przepustowość oczyszczalni ścieków	239	230	dam3/dobę
Wielkość oczyszczalni komunalnej w RLM	1 717	1 717	RLM
Ilość ścieków oczyszczonych odprowadzonych do wód	60,0	71,0	dam3
Mieszkańcy korzystający z instalacji wodociągowej	95,1	95,3	%
Mieszkańcy korzystający z instalacji kanalizacyjnej	35,1	36,7	%
Długość czynnej sieci gazowej	3 635	3 873	m
Mieszkańcy korzystający z instalacji gazowej	0,3	0,0	%
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca	-	55,9	m3
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca	0,00	0,00	kW*h
Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca	0,0	0,0	m3
Zużycie wody na potrzeby przemysłu	0	9	dam3
Ścieki z przemysłu odprowadzone do sieci kanalizacyjnej	-	-	dam3
Wydatki na gospodarkę ściekową i ochronę wód	326 215,72	380 190,14	zł
Wydatki na oczyszczanie miast i wsi	1 167,86	13 789,72	zł
Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	93 607,89	8 722 297,67	zł
Wydatki na gospodarkę odpadami komunalnymi	1 065 455,56	5 696 075,15	zł

Liczba pomników przyrody	1	1	szt
Parki spacerowo - wypoczynkowe - ilość obiektów	2	2	szt.
Lasy gminne	2,10	2,10	ha
Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej - powierzchnia	3,50	3,50	ha
Nasadzenia drzew i krzewów	0	24	szt.
Nasadzenia krzewów			szt.
Ubytki drzew i krzewów	0	24	szt.
Ubytki krzewów			szt.

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Powyższa tabela zawiera ważniejsze wskaźniki pobrane z Regionalnej Bazy Danych Głównego Urzędu Statystycznego ukazujące tendencje zmian w gminie Dobryszyce latach 2020-2023. Niektóre dane odbiegają nieco od wartości prezentowanych w innych źródłach. Jednakże ze względu na ich dostępność oraz ujednolicony sposób pozyskiwania są one przydatnym narzędziem do przeprowadzania analizy i oceny zmian stanu środowiska czy stopnia realizacji przyjętych celów programowych.

Poniżej zestawiono wykaz zadań inwestycyjnych w zakresie poszczególnych komponentów ochrony środowiska w latach 2020-2024 na terenie gminy.

Tabela 21. Wykaz zadań inwestycyjnych wykonanych w latach 2020-2024

Lp.	Nazwa zadania	Realizacja	Podmiot realizujący	Źródła (kwoty) finansowania
Gospodarka wodno-ściekowa				
1.	Zakup i montaż u mieszkańców wodomierzy elektronicznych do zdalnego odczytu stanu zużycia wody	2020	Gmina Dobryszyce	Środki własne, Gmina Kleszczów
2.	Zakup beczki asenizacyjnej	2021	Gmina Dobryszyce	Środki własne,
3.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, budowa sieci wodociągowej oraz przebudowa i rozbudowa zbiorczej oczyszczalni ścieków wraz z budową	2020-2023	Gmina Dobryszyce	Środki własne, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich -1.828.520,00 zł

	sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Dobryczy: Budowa sieci wodociągowej w m. Zalesiczki - 160 m Wybudowano 30 szt. Przydomowych oczyszczalni ścieków Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni w Borowiecu wraz z budową sieci kanalizacyjnej 750 mb w ul. Kolejowej w Bloku Dobryczy.			
4.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – 29 sztuk	2022		Środki własne, WFOŚiGW- 217.500,00
Działania w zakresie polepszenia jakości powietrza i ochrony przed hałasem				
1.	Montaż odnawialnych źródeł energii: instalacji fotowoltaicznych - 439 kpl. - instalacji solarnych - 115 kpl. - kotłów na pellet - 63 szt.	2021 - 2023	Gmina Dobryczy	RPO Polski Ład WFOŚiGW Środki własne właścicieli
2.	Modernizacja 26 układów sterowania - 2021 r. oświetlenia ulicznego na terenie Gminy oraz wymianę 582 lamp - 2021 r. na lampy LED	2021	Gmina Dobryczy	Środki własne Gmina Kleszczów Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
	Termomodernizacja Gminnego Ośrodka Zdrowia			
	Termomodernizacja OSP w Dobryzycach			
	Szkoła Podstawowa w Bloku Dobryczy została poddana termomodernizacji wraz z wymianą źródła ogrzewania na pompę ciepła, zamontowano system fotowoltaiczny.			
	Montaż instalacji fotowoltaicznej w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Dobryzycach.			
Odpady komunalne				
1.	Zakup rębaka	2020	Gmina Dobryczy	Środki własne Gmina Kleszczów
	Budowa Punktu Selektywnej zbiórki Odpadów		Gmina Dobryczy	

Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS

Należy stwierdzić, że intensywne i trafne działania podejmowane przez władze Gminy Dobryczy prowadzą do zrównoważonego rozwoju gminy w zgodzie z ochroną środowiska i poprawą

warunków życia mieszkańców.

W niniejszym opracowaniu opisano stan środowiska na terenie gminy, przedstawiono działania realizowane w latach 2020-200723, oceniono ich efekt ekologiczny i na tej podstawie wyznaczono kierunku prowadzenia dalszej polityki ekologicznej.

Wszystkie poważniejsze inwestycje zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym poprzedza każdorazowo postępowanie o ocenie ich oddziaływania na środowisko, niekiedy skomplikowane i drobiazgowe. Służy to zachowaniu podstawowej zasady zrównoważonego rozwoju, gdzie rozwój gospodarczy i społeczny nie może odbywać się kosztem środowiska przyrodniczego.

Zasada zrównoważonego rozwoju, to także racjonalne rozdysponowanie środków tak, by efekt ekologiczny był jak największy, przy jednoczesnym rozwoju społecznym i gospodarczym.

Ważnym kierunkiem działań w najbliższym czasie powinno być szerokie propagowanie i wspieranie alternatywnych źródeł energii oraz działania na rzecz ograniczenia zużycia wody (szczególnie wód podziemnych), materiałów i surowców, a także ograniczenia wytwarzania odpadów, zarówno w gospodarstwach domowych, sektorze komunalnym jak i w przemyśle. Bardzo dużo do zrobienia jest w gospodarce ściekowej. Można uznać ją za najślabsze ogniwo gminy i konieczna jest rozbudowa sieci kanalizacyjnej i objęcia systemem największych skupisk budynków (rozrastających się osiedli mieszkalnych i stref przemysłowych).

Podejmowane, zwłaszcza w ostatnich latach, przedsięwzięcia świadczą o zrównoważonym rozwoju gminy realizowanym w sposób harmonijny, z bardzo skutecznym wykorzystaniem zewnętrznych środków finansowych, gdzie działania na rzecz ochrony środowiska uzupełniają i wspierają rozwój społeczny i gospodarczy.

6. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM

Zarządzanie środowiskiem należy przede wszystkim do administracji rządowej i samorządowej, a także do podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska. Organami administracji rządowej i samorządowej powołanymi do wykonywania zadań publicznych z zakresu ochrony środowiska są:

- wójt, burmistrz, prezydent,
- starosta,
- wojewoda, marszałek województwa,

- minister właściwy do spraw środowiska.

Zarządzający środowiskiem podejmują różnego rodzaju działania zgodne z polityką ekologiczną na szczeblu ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym (powiatowym i gminnym).

Organy administracji odpowiadają głównie za wykonywanie i egzekwowanie prawa – poprzez m.in. kontrolę przestrzegania norm racjonalnego korzystania ze środowiska, system różnego rodzaju decyzji administracyjnych (np. pozwoleń, zezwoleń) na korzystanie ze środowiska, wykorzystywanie instrumentów finansowych, takich jak opłaty i kary.

Samorządy, zwłaszcza szczebla gminnego posiadają szereg zadań związanych z zaspokojeniem potrzeb ludności w zakresie m.in. zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami komunalnymi w zgodzie z wymaganiami ochrony środowiska.

Powołano również szereg instytucji uczestniczących w zarządzaniu środowiskiem. Należą do nich m.in. fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, komisje do spraw ocen oddziaływania na środowisko, itp.

Na podmiotach gospodarczych korzystających ze środowiska spoczywa obowiązek dotrzymywania wymagań określonych prawem. Ich zadaniem jest prowadzenie wymaganego monitoringu, modernizacja lub eliminowanie uciążliwych dla środowiska rozwiązań technicznych i technologicznych. Wskazane jest także wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego polegające na dobrowolnym zobowiązaniu się do podejmowania działań mających na celu zmniejszanie oddziaływań na środowisko w przedsiębiorstwach, placówkach sektora finansów, szkolnictwa, zdrowia, jednostkach administracji publicznej i innych.

W zarządzaniu środowiskiem wykorzystuje się instrumenty prawne, finansowe i społeczne.

6.1. Instrumenty prawne

Do prawnych instrumentów zarządzania środowiskiem należą:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii (pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pozwolenie na przetwarzanie odpadów),
- pozwolenia zintegrowane – decyzje administracyjne, w których pozwoleniem objęte są wszystkie emisje do środowiska. Pozwolenia zintegrowanego wymagają instalacje, których działalność może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości, a ich listę zawiera *rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U.2014.1169 z dnia 2014.09.02)*,
- procedura ocen oddziaływania na środowisko – jeden z najważniejszych instrumentów

ochrony środowiska. Stanowi ona uniwersalną procedurę weryfikowania różnego rodzaju planów i programów oraz lokalizacji inwestycji pod kątem wpływu na środowisko. Procedury ocen oddziaływania na środowisko (OOS) podlegają:

- planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (w wyniku postępowania OOS dla planowanego przedsięwzięcia wydawana jest decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach),
 - projekty polityk, planów, strategii (np. projekty planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego, projekty dokumentów sektorowych),
 - plany zagospodarowania przestrzennego,
- Przemyślana polityka przestrzenna ma dla przyszłości Gminy kluczowe znaczenie. Pozwala między innymi na właściwe lokalizowanie przedsięwzięć, by ograniczyć ich uciążliwość dla środowiska oraz mieszkańców, ochronę obiektów i miejsc cennych przyrodniczo, ochronę gruntów, terenów zielonych, terenów dolinnych.**
- monitoring środowiska polegający na pomiarach, ocenach i prognozach stanu środowiska koordynowany przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Dane z monitoringu środowiska są dostępne zarówno dla organów administracji, jak i społeczeństwa, i stanowią ważną podstawę analiz, ocen i decyzji.

6.2. Instrumenty społeczne

Wśród instrumentów społecznych zarządzania środowiskiem można wymienić następujące grupy:

- narzędzia służące usprawnianiu współpracy i budowaniu partnerstwa w działaniach samorządów (systemy szkoleń i profesjonalne doszkącanie, współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych) oraz w relacji samorząd – społeczeństwo (udział społeczeństwa w konsultacjach lub debatach dotyczących zarządzania środowiskiem),
- narzędzia dla formułowania i wdrażania polityk środowiskowych,
- narzędzia służące ocenie i monitorowaniu skutków rozwoju zrównoważonego,
- narzędzia włączające mechanizmy rynkowe w realizację zrównoważonego rozwoju,
- edukacja ekologiczna w różnych formach i na różnych poziomach.

6.3. Instrumenty finansowe

Instrumentami finansowymi wykorzystywanymi w zarządzaniu środowiskiem są:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- kary ekologiczne za naruszenie warunków korzystania ze środowiska,
- dotacje, kredyty i pożyczki ze źródeł krajowych lub zagranicznych,
- środki własne podmiotów (samorządów, przedsiębiorców) przeznaczone na ochronę środowiska.

Zadania związane z ochroną środowiska określone w przepisach prawa wymagają znacznych nakładów finansowych.

Fundusze na realizację polityki ekologicznej na terenie gminy mogą pochodzić ze środków krajowych i zagranicznych.

Do środków krajowych finansowania działań proekologicznych należą:

- środki własne powiatu i gmin,
- środki własne ludności i przedsiębiorstw,
- środki budżetowe (publiczne dotacje celowe na cele związane z ochroną środowiska z budżetu państwa lub województwa),
- celowe fundusze ekologiczne o charakterze ogólnym (np. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) i wyspecjalizowanym,
- dotacje, kredyty i pożyczki na cele proekologiczne:
 - niekomercyjne z krajowych instytucji finansowych i różnego rodzaju fundacji,
 - komercyjne z banków.

Najbardziej powszechną formą finansowania ochrony środowiska w Polsce są celowe fundusze ekologiczne funkcjonujące obecnie na 2 poziomach administracji państwowej:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) na poziomie regionalnym,

Zasady funkcjonowania funduszy określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

Fundusze te gromadzą wpływy z opłat uiszczanych przez podmioty gospodarcze za korzystanie ze środowiska oraz kar administracyjnych. Opłaty ponoszą korzystający ze środowiska uiszczając w ten sposób pewien ekwiwalent strat ekonomicznych i społecznych powstających w wyniku zanieczyszczenia środowiska i jego zmian. Opłaty te zostały ustanowione przez:

- *Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U.2024.1290 t.j. z dnia*

2024.08.26 ze zmianami),

- Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2024.54 t.j. z dnia 2024.01.16 – ze zmianami),
- Ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U.2023.1587 t.j. z dnia 2023.08.10 – ze zmianami),
- Ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U.2024.1087 t.j. z dnia 2024.07.22 – ze zmianami),
- Ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2024.1478 t.j. z dnia 2024.10.04 – ze zmianami).

Kary administracyjne ponoszą podmioty gospodarcze oraz inne jednostki korzystające ze środowiska za przekroczenie lub naruszenie ustanowionych przepisami prawa warunków korzystania ze środowiska.

Zebrane w ten sposób środki zostają rozdysponowane według określonych zasad do poszczególnych funduszy działających terytorialnie i przeznacza się je na dofinansowanie pro-ekologicznych przedsięwzięć podejmowanych przez samorządy lokalne i ich związki, stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje oraz podmioty gospodarcze.

Do środków zagranicznych finansowania polityki ekologicznej należą przede wszystkim Fundusze Unii Europejskiej:

Podstawowym dokumentem, który określa współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP). To uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania Funduszy Europejskich, którymi są: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmuje Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Dokument, jakim jest Umowa Partnerstwa, określa cele i sposób inwestowania funduszy unijnych z polityki spójności, Polityka spójności na lata 2021-27 ma obejmować następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmuje Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają.

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.

- Fundusz Spójności służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne

projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).

• Europejski Fundusz Społeczny+ ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. Proponowane fundusze polityki spójności będzie uzupełniał Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Jest on częścią Europejskiego Zielonego Ładu (European Green Deal) i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej. Aby realizować założenia Umowy Partnerstwa, tworzone są programy krajowe i regionalne. Określają one priorytetowe obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Około 60% funduszy z polityki spójności trafia do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne, zarządzane przez marszałków województw.

7. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

7.1. Struktura zarządzania programem

Uczestnikami wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryczyce na lata 2025 ÷ 2028 są:

- organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje im podporządkowane działające w ramach swoich kompetencji na terenie gminy,
- podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska,
- społeczność Gminy – główny podmiot odbierający wyniki działań przywołanego wyżej dokumentu.

Zarządzanie, monitoring i koordynacja wyznaczonych w Programie działań należy do władz Gminy Dobryczyce. Na Gminie spoczywa również najwięcej zadań, zwłaszcza inwestycyjnych związanych z ochroną środowiska oraz infrastrukturą techniczną mającą bezpośredni wpływ na stan środowiska.

Wójt Gminy posiada także szereg instrumentów prawnych, służących kształtowaniu środowiska przyrodniczego. *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2024.1478 t.j. z dnia 2024.10.04 ze zmianami)* upoważnia wójta m.in. do wydawania zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów, *ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach*

(tekst jednolity: Dz.U.2023.1587 t.j. z dnia 2023.08.10 – ze zmianami) nadaje szereg kompetencji w zakresie gospodarki odpadami. Wójt opiniuje zezwolenia na gospodarowanie odpadami, może nakazać w drodze decyzji podmiotowi usunięcie odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania lub magazynowania, wskazując sposób wykonania tej decyzji. Bardzo ważną rolę w kształtowaniu ochrony środowiska wyznacza wójtowi gminy **ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2024.1112 t.j. z dnia 2024.07.25 ze zmianami)**. Wydawanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest jednym z ważniejszych elementów współczesnego zarządzania środowiskiem.

Kolejnym aktem prawnym wyznaczającym zadania i kompetencje organom administracji szczebla gminnego jest **ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tj. Dz.U.2024.399 t.j. z dnia 2024.03.18 ze zmianami)**.

Starosta Radomszczański, Marszałek Województwa Łódzkiego oraz Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu jako organy ochrony środowiska i gospodarki wodnej właściwe dla terenu gminy dysponują przede wszystkim instrumentami prawnymi, takimi jak: pozwolenia, zezwolenia, koncesje. Dzięki temu mają duży wpływ na realizację zadań w zakresie:

- korzystania z zasobów wodnych,
- wytwarzania, i gospodarowania odpadami niebezpiecznych i innymi niż niebezpieczne,
- procesu inwestycyjnego związanego z przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko,
- ochrony gruntów,
- ochrony przed hałasem,
- geologii.

Istotne dla poprawy stanu środowiska będą przedsięwzięcia realizowane przez podmioty gospodarcze zobowiązane do zarządzania środowiskiem, zgodnie z wymaganiami obowiązującego prawa. Jednostki te w znacznej części będą finansowały zadania związane z:

- wprowadzaniem systemów zarządzania środowiskiem, np. ISO,
- wprowadzaniem najlepszych dostępnych technik (BAT),
- racjonalizacją zużycia wody, materiałów i energii,
- ograniczeniem ilości wytwarzanych odpadów.

Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryszyce na lata 2025 ÷

2028 powinno odbywać się tak, aby zapewnić spójność pomiędzy wszystkimi programami działającymi lokalnie, umożliwiającą efektywne wykorzystanie środków finansowych i technicznych.

7.2. Monitoring realizacji postanowień programu

Warunkiem osiągnięcia założonych w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryszyce na lata 2025 ÷ 2028 celów ekologicznych jest konsekwentna realizacja wyznaczonych w nim działań, jego okresowa weryfikacja i aktualizacja wraz z oceną skutków dla środowiska. Monitoring polegać będzie na analizie i ocenie zmian stanu środowiska oraz stopnia realizacji przyjętych w programie celów ekologicznych, a także ocenie wykonania przyjętych działań wraz z ustaleniem przyczyn rozbieżności.

Najważniejszym etapem prowadzonego monitoringu realizacji postanowień gminnego programu ochrony środowiska będzie sporządzanie co 2 lata raportu z jego wykonania i przedstawianie go Radzie Gminy.

Wskaźniki stopnia realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobryszyce na lata 2025 ÷ 2028 dotyczyć będą oceny dotrzymania norm jakości poszczególnych komponentów środowiska, stopnia zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń oraz stosunku uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów.

Wskaźniki stanu środowiska i presji na środowisko zestawiane będą głównie w oparciu o ogólnodostępne dane, zwłaszcza dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Łodzi, raporty Państwowego Monitoringu Środowiska oraz dane od innych jednostek realizujących przepisy ochrony środowiska.

Tabela 23. Wybrane wskaźniki stanu środowiska, presji na środowisko oraz działań prośrodowiskowych

Wskaźniki	Jednostka miary
Gospodarka wodno-ściekowa	
Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej	km
Woda dostarczana gospodarstwom	dam3
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	dam3 /rok
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km
Połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.
Ścieki z przemysłu odprowadzone do sieci kanalizacyjnej	dam3
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczaniu	

BZT5	kg/rok
ChZT	kg/rok
Zawiesina	kg/rok
Azot ogólny	kg/rok
Fosfor ogólny	kg/rok
Osady ściekowe wytworzone w ciągu roku	t
Klasa czystości wód podziemnych	
Klasa czystości wód powierzchniowych	
Ochrona powierzchni ziemi i gleb	
Zawartości metali ciężkich w glebach i roślinach	mg/kg
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego	
Powierzchnia lasów	ha
Lesistość	%
Powierzchnia trwałych użytków zielonych	
Liczba pomników przyrody	szt.
Parki spacerowo-wypoczynkowe – ilość obiektów	szt.
Parki spacerowo-wypoczynkowe – powierzchnia	ha
Zieleńce – ilość obiektów	szt.
Zieleńce – powierzchnia	ha
Zieleń uliczna – powierzchnia	ha
Tereny zieleni osiedlowej - powierzchnia	ha
Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej – powierzchnia ogółem	ha
Żywopłoty w gestii samorządu	m
Nasadzenia drzew	szt.
Nasadzenia krzewów	szt.
Ubytki drzew	szt.
Ubytki krzewów	szt.
Poprawa jakości powietrza i ochrona przed hałasem	
Wartości stężeń zanieczyszczeń SO ₂ , NO ₂ , pyłu zawieszonego	µg ₃ /m
Wartość poziomu hałasu	dB
Długość ścieżek rowerowych	km
Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii	
Ilość zakładów o dużym ryzyku i zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej	szt.
Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego	

Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska	
Wydatki inwestycyjne na gospodarkę ściekową i ochronę wód	tys. zł
Wydatki inwestycyjne na gospodarkę wodną	tys. zł
Wydatki inwestycyjne na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	tys. zł
Wydatki inwestycyjne na gospodarkę odpadami, ochronę i przywrócenie wartości użytkowej gleb oraz wód podziemnych i powierzchniowych	tys. zł

8. WYKAZ DZIAŁAŃ WSKAZANYCH DO REALIZACJI NA TERENIE GMINY DOBRYSZYCE WRAZ Z HARMONOGRAMEM RZECZOWO-FINANSOWYM.

Tabela 24. Wykaz działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych wskazanych do realizacji na terenie Gminy Dobryszyce w latach 2025-2028

Nazwa zadania	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne
Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych.		
Dalsza rozbudowa i modernizacja systemu sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Dobryszyce	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Nadzorowanie sposobu magazynowania i postępowania ze ściekami gromadzonymi w zbiornikach bezodpływowych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Zapobieganie nadmiernemu spływowi powierzchniowemu z terenu gminy poprzez: wdrażanie, rozwijanie i promowanie systemów retencjonowania wód oraz profesjonalne działania w zakresie melioracji wodnych	Proces ciągły	Właściciele i zarządcy urządzeń wodnych
Ochrona terenów dolinnych przed zabudową i niewłaściwym zagospodarowaniem w planowaniu przestrzennym	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Stosowanie i przestrzeganie zakazu lokalizacji nowej zabudowy w dolinach rzek i ich dopływów	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, właściciele nieruchomości
Ochrona gruntów		
Właściwe rozdysponowanie powierzchni ziemi w planie zagospodarowania przestrzennego, sprzyjające jak najlepszemu wykorzystaniu gruntów - dostosowanie formy zagospodarowania terenu do rodzaju gleb	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce

Prowadzenie badań gleb użytkowanych rolniczo oraz gleb wzdłuż tras i innych obiektów mogących powodować ich zanieczyszczenie	okresowo	Instytucje odpowiedzialne za rolnictwo
Likwidacja „dzikich wysypisk” odpadów i zapobieganie ich powstawaniu	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce i wytwórcy odpadów, właściciele gruntów
Właściwie prowadzone prace melioracyjnych	Proces ciągły	Właściciele i zarządcy urządzeń melioracyjnych
Zabezpieczenie środowiska gruntowo-wodnego poprzez uzbrojenie terenów przeznaczonych pod zabudowę w sieć kanalizacji sanitarnej	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego		
Ochrona miejsc przyrodniczo cennych przed niewłaściwym zagospodarowaniem, ze szczególnym uwzględnieniem terenów dolinnych.	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Zwiększanie walorów przyrodniczych gminy	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Bieżąca inwentaryzacja różnorodności biologicznej: uzupełnianie wiedzy o rozmieszczeniu i zasobach przyrodniczych.	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce Nadleśnictwo Bełchatów, Radomsko
Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, w tym zapobieganie ich fragmentacji	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce Nadleśnictwo Bełchatów, Nadleśnictwo Radomsko
Rozwój turystyki i rekreacji, w tym rozwój systemu ścieżek przyrodniczo edukacyjnych i rowerowych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, Powiat Radomski, Nadleśnictwo Bełchatów, Nadleśnictwo Radomsko
Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce Nadleśnictwo Bełchatów, Nadleśnictwo Radomsko
Wzmacnianie znaczenia ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w planowaniu przestrzennym	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Renaturalizacja i poprawa stanu zachowania najcenniejszych, zniszczonych ekosystemów, zwłaszcza dolin rzecznych i siedlisk, w tym szczególnie obszarów wodno-błotnych i leśnych rozwój systemów naturalnej retencji wód	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce Nadleśnictwo Bełchatów, Nadleśnictwo Radomsko

Ostrożność i ograniczenie przy wprowadzaniu gatunków obcych, które mogą zagrażać integralności naturalnych ekosystemów i stanowić zagrożenie dla gatunków rodzimych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce Nadleśnictwo Bełchatów, Nadleśnictwo Radomsko
Rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych, w tym obszarów wodno-błotnych i obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce Nadleśnictwo Bełchatów, Nadleśnictwo Radomsko
Przebudowywanie drzewostanów zniekształconych lub uszkodzonych w wyniku działalności człowieka	Proces ciągły	Nadleśnictwo Bełchatów, Nadleśnictwo Radomsko Inni właściciele lasów
Kontynuacja działań prowadzonych przez Lasy Państwowe na rzecz podnoszenia świadomości i wiedzy ekologicznej społeczeństwa w zakresie leśnictwa, przykładowo poprzez rozszerzenie procesu tworzenia izb przyrodniczo-leśnych, ścieżek dydaktycznych i pozostałych	Proces ciągły	Nadleśnictwo Radomsko
Poprawa jakości powietrza atmosferycznego		
Wprowadzanie i promocja nowych technologii w energię cieplną ograniczających emisję;	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce właściciele kotłowni
Zastępowanie paliw nieodnawialnych zarówno w systemach grzewczych jak również w transporcie przez źródła odnawialne: elektrownie wiatrowe i wodne, baterie słoneczne, biopaliwa itp	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, przedsiębiorcy, inni
Wprowadzanie do procesów produkcyjnych technologii ograniczających emisję zanieczyszczeń do powietrza, w tym większe wykorzystanie paliw ekologicznych np. ogrzewanie z wykorzystaniem biomasy, energii słonecznej	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, przedsiębiorcy, mieszkańcy
Nadzór nad podmiotami odprowadzającymi zanieczyszczenia do powietrza	Proces ciągły	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, Starosta, Marszałek
Wspieranie i promocja działań na rzecz rozwoju odnawialnych źródeł energii	Proces ciągły	Organy administracji, organizacje pozarządowe
Oszczędzanie energii poprzez docieplanie i uszczelnianie budynków	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, właściciele nieruchomości
Kształtowanie sprawnego lokalnego układu komunikacyjnego dla przemieszczania ludzi i towarów (modernizacja infrastruktury drogowej, budowa obwodnic)	Proces ciągły	Zarządzający drogami
Budowa ścieżek rowerowych i tworzenie stref wolnych od ruchu samochodowego	Proces ciągły	Powiat Radomski, Gmina Dobryszyce

Rozwój i promocja transportu publicznego.	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Zadrzewienia nieużytków, nasadzenia roślinności wzdłuż szlaków komunikacyjnych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, zarządcy dróg, właściciele gruntów
Edukacja społeczności gminy w zakresie oszczędzania energii, odnawialnych źródeł energii, szkodliwości spalania odpadów z tworzyw sztucznych w piecach w indywidualnych gospodarstwach domowych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Zwalczanie procederu spalania odpadów z tworzyw sztucznych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, WIOŚ w Łodzi, Policja
Klimat akustyczny		
Zabezpieczanie i modernizacja budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej szczególnie narażonych na hałas, pod kątem zabezpieczeń akustycznych (głównie montaż okien dźwiękoszczelnych)	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, właściciele nieruchomości
Poprawa stanu technicznego dróg, wprowadzanie nawierzchni ograniczających hałas	Proces ciągły	Zarządcy dróg
Ograniczanie ruchu samochodowego poprzez wydzielanie stref wolnych od ruchu np. ciężarowego, budowę nowych ścieżek rowerowych	Proces ciągły	Powiat Radomski, Gmina Dobryszyce
Modernizacja i promocja transportu publicznego	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Uwzględnianie emisji hałasu w planowaniu przestrzennym, przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub przy wprowadzaniu w nich zmian	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Nadzór nad instalacjami emitującymi hałas do środowiska	Proces ciągły	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, Starosta, Marszałek
Poważne awarie		
Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego miejsc narażonych na wystąpienie poważnych awarii	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Właściwa lokalizacja nowych obiektów, w których mogą wystąpić nadzwyczajne zagrożenia dla środowiska oraz wyznaczenie stref ochronnych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, przedsiębiorcy, organy ochrony środowiska
Monitoring potencjalnych sprawców awarii pod kątem spełniania wymagań bezpieczeństwa i prewencji	Proces ciągły	Wojewoda Łódzki, Państwowa Straż Pożarna

Racjonalne wykorzystanie materiałów i surowców		
Termomodernizacja budynków wielorodzinnych, obiektów użyteczności publicznej i innych pomieszczeń	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, zarządcy i właściciele nieruchomości
Promowanie i wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody i energii w gospodarstwach domowych (modernizacja urządzeń, montaż liczników wody)	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, organizacje pozarządowe, spółki miejskie
Modernizacja sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce
Wdrażanie programów ograniczania materiałochłonności i odpadowości produkcji poprzez m.in. stosowanie najlepszych dostępnych technik	Proces ciągły	Przedsiębiorcy
Wykorzystywanie instrumentów planowania przestrzennego i oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć dla ochrony kopalin i wód podziemnych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, organy ochrony środowiska
Edukacja ekologiczna		
Kontynuowanie dotychczasowych działań w zakresie edukacji ekologicznej	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, instytucje oświatowe, organizacje pozarządowe, Nadleśnictwo
Prowadzenie skutecznych akcji uświadamiających, jak należy postępować z odpadami niebezpiecznymi, takimi jak: przeterminowane leki, opakowania po środkach ochrony roślin, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny. W akcje powinno się zaangażować właścicieli aptek oraz sprzedawców zobowiązanych do odbierania tego rodzaju odpadów niebezpiecznych	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce, instytucje oświatowe, organizacje pozarządowe, właściciele aptek i sklepów
Upowszechnianie informacji o środowisku poprzez m.in. zamieszczanie na stronie internetowej Urzędu Gminy wymaganych prawem lub ważnych dla społeczeństwa informacji o środowisku i jego ochronie	Proces ciągły	Gmina Dobryszyce

Tabela 25. Harmonogram rzeczowo – finansowy ważniejszych inwestycji proekologicznych na lata 2025 + 2028 dla Gminy Dobryszyce

Lp.	Opis działania	Lata realizacji	Szacunkowe koszty	Jednostki realizujące	Planowane źródła finansowania
Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią					
1	Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Dobryszycach			Gmina Dobryszyce	

2	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Borowiecku - plan	2027-		Gmina Dobryczyce	
3	Rozbudowa systemu kanalizacji	2026-		Gmina Dobryczyce	
4	Modernizacja ujęcia wody w Białej Górze	2025-		Gmina Dobryczyce	
5					
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego					
1	Projekt „Renowacja zbiornik wodny małej retencji w miejscowości Dobryczyce”. W ramach projektu zostanie zmodernizowany zbiornik przeciwpożarowy oraz odnowiony zostanie park na Projnie w Dobryzycach.		99 000,00	Gmina Dobryczyce	
Poprawa jakości powietrza oraz redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu					
1	Budowa odnawialnych źródeł energii tj. (fotowoltaika z magazynami energii, pompy ciepła oraz piece na biomasę) na kwotę 47 000 000,00 zł.	2025-2028	47 000 000,00	Gmina Dobryczyce	
2	Budowa odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Dobryczyce (tj. ujęcie wody, oczyszczalnie ścieków itp.) - wartość kosztorysowa	2025-2028	2 000 000,00	Gmina Dobryczyce	
3	Budowa drogi w miejscowości Wiewiórów	2025-2028		Gmina Dobryczyce	
4	Poprawa infrastruktury drogowej (budowa, modernizacja dróg na terenie Gminy Dobryczyce) oraz dróg powiatowych takich jak: ul. Radomszczańska i ul. Leśna w kierunku miejscowości Zalesiczki.	2025-2028		Gmina Dobryczyce Powiat Radomszczański	
5	Wymiana źródła ciepła w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Dobryzycach.	2025-2028		Gmina Dobryczyce	

9. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Organy administracji samorządowej w celu realizacji polityki ekologicznej państwa są zobowiązane do sporządzenia programów ochrony środowiska. Przynajmniej raz na cztery lata przepisy nakazują aktualizację programów. Zarówno programy, jak ich aktualizacje są przyjmowane w drodze uchwał. W roku 2004 Rada Gminy Dobryszyce uchwaliła pierwszy program ochrony środowiska. Niniejszy dokument jest jego pierwszą aktualizacją. Określa on w szczególności:

- aktualny stan środowiska;
- cele i kierunki działań na lata 2025-2028 oraz perspektywy na kolejne cztery lata na terenie gminy;
- rodzaj i harmonogram zaplanowanych przez Gminę Dobryszyce działań proekologicznych;
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Co dwa lata należy sporządzać raport z wykonania programu ochrony środowiska. Ma to służyć obserwacji zmian w stanie środowiska oraz ocenie, w jakim stopniu zostały zrealizowane zadania przyjęte w programie oraz, czy ich realizacja przyniosła wymierne korzyści dla środowiska.

Gminny program ochrony środowiska musi uwzględniać założenia przyjęte w programach wyższych szczebli, a także musi być spójny z innymi dokumentami strategicznymi obowiązującymi na terenie gminy.

Wszystkie dokumenty strategiczne opierają się na przyjętej w Konstytucji RP „zasadzie zrównoważonego rozwoju”. Najprościej ujmując, polega ona na tym, że działania na rzecz ochrony środowiska są równie ważne, jak rozwój społeczny i gospodarczy.

Znaczna część opracowania poświęcona jest ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w gminie, aby z tej perspektywy wyznaczyć cele ekologiczne oraz określić strategię działań na rzecz środowiska.

Gospodarka wodno-ściekowa opiera się na korzystaniu z wód. Jej celem jest zaspokojenie potrzeb mieszkańców, przemysłu, rolnictwa. Nie powinna ona powodować pogorszenia jakości wód, jak i stanu środowiska przyrodniczego.

Gmina Dobryszyce podejmowała w ostatnich latach wiele działań porządkujących gospodarkę ściekową. Do chwili obecnej sprostano już wielu wymogom. Obserwuje się stopniową poprawę parametrów odprowadzanych ścieków z gminnych oczyszczalni. Nadal znaczna część gminy nie została objęta systemem kanalizacji sanitarnej. Pozostałe do zrealizowania zadania

zostały zaplanowane na kolejne lata.

Ochrona gruntów w polegać będzie przede wszystkim na właściwym rozdysponowaniu powierzchni ziemi w planie zagospodarowania przestrzennego, tak, aby grunty najlepszej jakości chronić przed trwałym wyłączeniem z produkcji rolnej.

Ochrona dziedzictwa przyrodniczego jest bardzo ważnym zadaniem zarówno dla władz gminy, jak i innych instytucji do tego powołanych, jak i dla mieszkańców.

Na terenie gminy przestrzenie zielone tworzą:

- lasy oraz trwałe użytki zielone jako powierzchnie zieleni nieurządzonej,
- zieleń urządzona: parki, skwery, zieleńce, tereny sportowe, cmentarze, zieleń uliczna, osiedlowa i przydomowa.

Znajdują się tu także nieliczne formy ochrony przyrody objęte prawną ochroną.

Stan powietrza w gminie można uznać za zadowalający. Najwięcej zanieczyszczeń pochodzi z emisji rozproszonej komunikacyjnej.

Jednym z ważniejszych zadań dla administracji samorządowej jest podnoszenie wiedzy o środowisku i potrzebie jego ochrony w społeczeństwie. Gmina powinna poszukiwać sposobów dotarcia do mieszkańców w celu włączania ich do czynnego udziału w kształtowaniu środowiska przyrodniczego.

Zdecydowanie najwięcej zadań wskazanych do wykonania w obrębie gminy w celu poprawy stanu środowiska spoczywa na Gminie Dobryszyce. Od ich przebiegu zależy powodzenie zaplanowanej strategii środowiskowej, a tym samym poprawa warunków życia mieszkańców.

10. ŹRÓDŁA INFORMACJI, BIBLIOGRAFIA

- Informacje udostępnione przez Urząd Gminy Dobryszyce,
- BIP Gminy Dobryszyce, RDOŚ w Łodzi, GDOŚ w Warszawie, Urzędu Wojewódzkiego,
- Główny Urząd Statystyczny Baza Danych Lokalnych,
- Kondracki J., „Geografia regionalna Polski”, PWN, 2000,
- Woś A., „Klimat Polski”, PWN,
- Państwowy Instytut Geologiczny – bazy danych,
- Strona internetowa Województwa Łódzkiego (www.lodzkie.pl),
- System Informacji Przestrzennej Gminy Dobryszyce zintegrowany z danymi m.in. PGW Wody Polskie, GDOŚ, Starostwo Powiatowe w Radomsku.